

Sveriges ekonomi

Statistiskt perspektiv

SCB

Statistiska centralbyrån
Statistics Sweden

Statistiska centralbyrån
Statistics Sweden

Ur innehållet:

BNP-fallet bromsades upp.....sid 3

Den svenska konjunkturen var under andra kvartalet i år fortfarande präglad av det svaga internationella ekonomiska läget. Bruttonationalprodukten visade en marginell uppgång med 0,2 procent jämfört med föregående kvartal. Det innebär att det tidigare kraftiga fallet upphörde.

Exporten spelar störst rollsid 8

Exporten har en helt avgörande betydelse för BNP-utvecklingen. Det blir särskilt tydligt när påverkan på BNP av försörjningsbalansens olika delar justeras med avseende på importinnehållet.

Snabb nedgång på arbetsmarknadensid 18

Antalet och andelen sysselsatta fortsatte att sjunka i rask takt och den relativa arbetslösheten har nu nått ungefär samma höga nivå som under krisåren på 1990-talet. Den dystra utvecklingen har framför allt drabbat ungdomar. En ljuspunkt för tillfället är att antalet varsel har börjat sjunka och närma sig en mer normal nivå.

Likviditetsbristen i banksystemet har upphörtsid 22

Statistiken indikerar att bankerna inte har tillfört ytterligare likviditet till företag och hushåll under sommarmånaderna. De nya förmånliga lånen från Riksbanken har snarare använts för att minska annan, troligen dyrare, skuldsättning. En slutsats blir således att bankerna inte längre har behov av ytterligare lån för att säkerställa sin kreditgivning utan man städar snarare i sina befintliga portföljer.

Nummer 3•2009

Innehåll

Sammanfattning.....	3
Internationell utblick.....	4
Export och import.....	5
Bidrag till BNP-tillväxten.....	8
Hushållens konsumtion.....	10
Fasta bruttoinvesteringar.....	12
Lagerinvesteringar.....	14
Näringsliv.....	15
Arbetsmarknad.....	18
Finanskrisen speglad i balansräkningarna.....	22
Summary.....	28

SCB-Indikatorer

Webbpublikationen SCB-Indikatorer utkommer omkring den första i varje månad (utom i augusti) och ger en översikt av konjunkturläget, baserad på de färskaste siffrorna. Du hittar den på www.scb.se. Välj Hitta statistik, Temaområden, Sveriges ekonomi, Konjunkturen, SCB-Indikatorer.

Sammanfattning

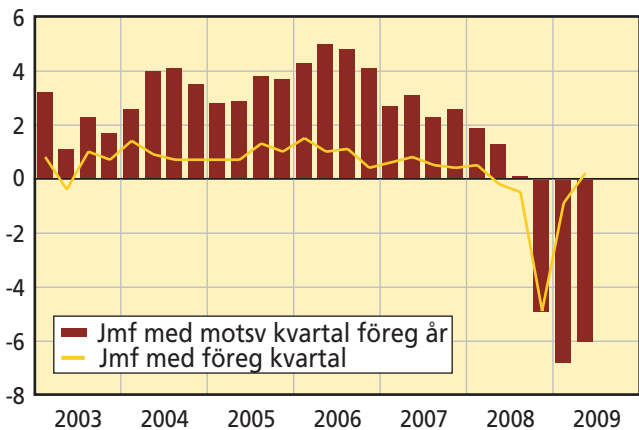
BNP-fallet bromsades upp

Den svenska konjunkturen var under andra kvartalet i år fortfarande präglad av det svaga internationella ekonomiska läget. Bruttonationalprodukten visade en marginell uppgång med 0,2 procent jämfört med föregående kvartal. Det innebär att det tidigare kraftiga fallet upphörde.

Den stora nedgången som skedde främst under fjärde kvartalet i fjol medförde att jämfört med andra kvartalet 2008 var nivån fortfarande 6,0 procent lägre. Den fortsatt svaga exporten och den låga nivån för näringslivets fasta bruttoinvesteringar samt stora lagerneddragningar de senaste kvartalen låg bakom den lägre BNP-nivån.

Bruttonationalprodukten

Procentuell förändring jämfört med föregående kvartal, säsongrensad, och motsvarande kvartal föregående år, kalenderkorrigerat

Källa: Nationalräkenskaperna Data t.o.m. andra kvartalet 2009

Exporten av varor och tjänster, som är av helt avgörande betydelse för BNP-utvecklingen, sjönk för femte kvartalet i följd och hade en kraftigt negativ påverkan på BNP-förändringen mellan andra kvartalet 2008 respektive 2009. Varuexporten, som till stor del består av investeringsvaror och därför påverkats särskilt starkt av den svaga internationella efterfrågan, fortsatte nedåt i snabb takt. Tjänsteexporten sjönk däremot ganska marginellt. Flertalet varugrupper utvecklades dåligt, men läkemedel avvek påtagligt åt det positiva hållet, medan det såg särskilt mörkt ut för fordonsexporten. Den positiva bilden för ordergången till industrin, inte minst beträffande investeringsvaror, samt även utvecklingen av andra indikatorer som exportchefsindex kan dock tyda på att det kraftiga fallet för exporten snart är till ända.

Relationen mellan export- och importpriserna, terms of trade, har det senaste året genomgått en viss förbättring, framför allt avseende varor. Råvaruprisernas utveckling kan vara en del av förklaringen.

Bilden av produktionsutvecklingen kan till stor del ses som en spegling av den sviktande exportefterfrågan. Motorfordons- och maskinindustrin har fallit mest men under det senaste kvartalet har fallet dämpats något. Läkemedelsindustrin har utvecklats relativt sett väl. Tjänsteproduktionen har gått ner mindre än varuproduktionen, men fallet i industrin har drabbat de industrinära tjänsterna på ett påtagligt sätt.

De fasta bruttoinvesteringarna har de fyra senaste kvartalen minskat jämfört med det föregående kvartalet. Det stora fallet kom under första kvartalet i år, ett kvartal senare än för BNP, som en reaktion på det kraftigt försvagade efterfrågeläget. För övriga kvartal har nedgången varit ganska måttlig. För flertalet kvartal kan nedgångarna till största delen hänföras till näringslivet. Investeringarna inom den offentliga sektorn har utvecklats betydligt bättre och hållit emot fallet i de totala investeringarna.

Lagerförändringarnas tillbakahållande effekt på BNP-utvecklingen var ungefär 2 procentenheter, korrigerat för importinnehåll, vilket är extremt mycket. Det var främst handelslagren som låg bakom den kraftiga nedgången. Lagrens effekt på BNP avgörs av lagerförändringen aktuellt kvartal jämfört med lagerförändringen motsvarande kvartal året före. Eftersom lagren under tredje kvartalet i fjol ökade relativt kraftigt kan det förmodas att lagrens påverkan på BNP blir negativ även under tredje kvartalet i år.

Hushållskonsumtionen var oförändrad jämfört med föregående kvartal och nivån låg knappt 2 procent lägre än ett år tidigare. Inköpen av bilar samt hushållens konsumtion i utlandet stod för de kraftigaste minskningarna på ett års sikt. För övriga varor har nivån sjunkit måttligt eller i vissa fall stigit något. Hushållens disponibla inkomster utvecklades relativt bra och tillsammans med den vikande konsumtionen resulterade det i ett mycket högt sparande.

Inflationen mätt enligt konsumentprisindex har varit på nedgång en längre tid och var i augusti nere på -0,8 procent. En lika låg inflationstakt som har varit fallet de senaste månaderna har inte noterats sedan slutet av 1998. Den svenska inflationen, mätt enligt EU:s harmoniserade index för konsumentpriser (HIKP), där bland annat effekterna av de sjunkande bostadsräntorna inte är inkluderade, ligger dock på en förhållandevis hög nivå jämfört med många EU-länder.

Inga tydliga tecken på en ljusning på arbetsmarknaden kan ännu skönjas. Sysselsättningen fortsatte under andra kvartalet neråt i rask takt medan arbetslösheten steg till ungefär samma höga nivåer som under krisåren på 1990-talet. Framför allt har yngre personer drabbats av den svagare arbetsmarknaden. Det kan dock konstateras att varslen åter har börjat sjunka.

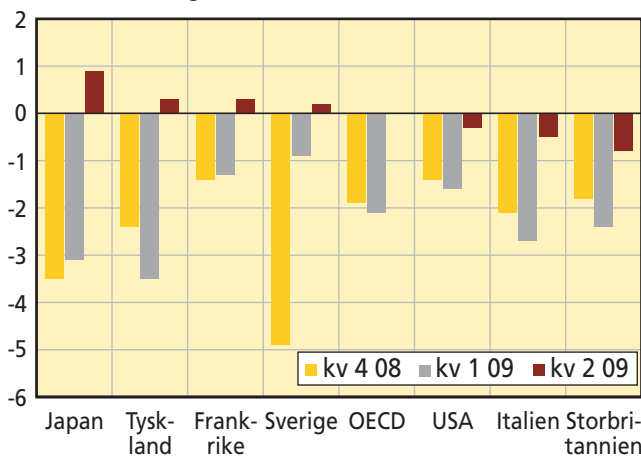
Nolltillväxt i industrivärlden

Under andra kvartalet stabiliserades BNP-tillväxten inom OECD-området och var oförändrad jämfört med kvartalet innan. Tyskland, Frankrike och Japan vände till tillväxt, medan USA, Storbritannien och Italien fortsatte att visa negativ BNP-utveckling.

Den samlade BNP för de 30 länder som ingår i OECD var oförändrad under andra kvartalet jämfört med det första. Det var en betydande förbättring jämfört med fallet på 2,1 procent under kvartalet innan. Flera stora länder producerade åter tillväxt i sina ekonomier under andra kvartalet, efter en mer eller mindre utdragen period av recession. Hit hörde Japan, Tyskland och Frankrike. Det är ekonomier som likt den svenska mer indirekt drabbats av finanskrisen genom främst fallande exportefterfrågan. Ett lågt kapacitetsutnyttjande under andra kvartalet tillsammans med fallande råvarupriser har bidragit till en låg eller negativ inflationstakt i samtliga de större ekonomierna i OECD-området. Uthålligheten för många länders BNP-tillväxt sätts på prov framöver via den ökande arbetslösheten och de stigande offentliga underskotten som i en del fall är ett resultat av ekonomiska stimulanspaket för att öka den globala efterfrågan.

BNP-utveckling inom OECD-området

Procentuell förändring jämfört med föregående kvartal, säsongrensade värden

Källa: OECD

Data t.o.m. andra kvartalet 2009

Fortsatt negativ BNP-tillväxt i USA...

Den amerikanska ekonomins BNP backade 0,3 procent (-1,0 % i årstakt) under andra kvartalet jämfört med det första. Det var betydligt mindre än de 1,6 procent som var utfallet under första kvartalet. På efterfrågesidan var det en-

bart de offentliga utgifterna som bidrog positivt och motverkade fallet i BNP. Anledningen till att nedgången i BNP inte blev lika stor som under det första kvartalet var att de fasta bruttoinvesteringarna och exporten inte föll lika mycket som under första kvartalet.

... och även i Euroområdet

Den samlade BNP i euroområdets 16 länder föll marginellt med 0,1 procent under andra kvartalet. Detta trots att regionens två största ekonomier, den tyska och den franska, båda visade en tillväxt på 0,3 procent. Det var ändå en betydande förbättring jämfört med första kvartalets minskning på 2,5 procent.

Uppåt i Japan

Världens näst största ekonomi, den japanska, visade åter tillväxt under andra kvartalet. BNP-tillväxten uppgick till 0,6 procent under andra kvartalet jämfört med det första. BNP-tillväxten till trots ökade inte produktionen i takt med efterfrågan utan företagen fortsatte att minska sina lager även under det andra kvartalet.

Kina ökar farten

BNP-tillväxten i den kinesiska ekonomin ökade åter efter ett något svagare första kvartal. Andra kvartalets BNP-ökning på 7,1 procent jämfört med året innan innebar en ökning av tillväxttakten från första kvartalets 6,1 procent. Det innebar en kraftig omsvängning för den kinesiska tillväxten mellan första och andra kvartalet. Det var främst investeringarna och konsumtionen som ökade och komparerade för en svagare export. Expansionen i den kinesiska ekonomin har genererat ett ökat behov av att importera. Kinas import ökar nu snabbare än exporten. Sveriges export till Kina ökade under första halvåret i år med 26 procent jämfört med året innan, men utgör ännu enbart drygt 3 procent av Sveriges totala export. Industriproduktionen i Kina fortsatte att öka och var i augusti i år 12 procent högre än under samma månad året innan.

Kontaktperson: Martin Daniels, 08-506 942 64

Export och import

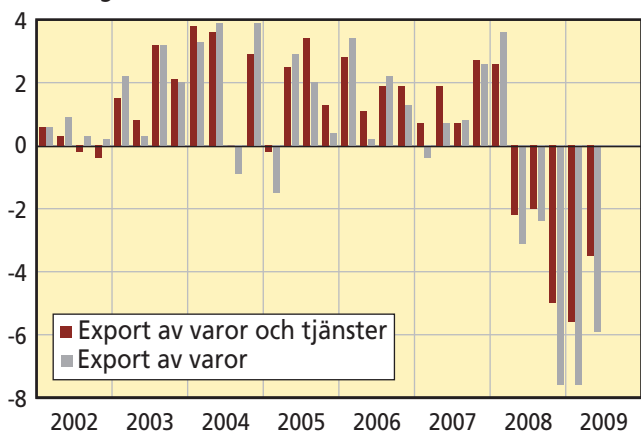
Exporten sjönk i långsammare takt

Raset i handeln med omvärlden bromsades in under andra kvartalet. Detta visade sig allra tydligast för varuimporten som inte alls minskade så kraftigt som under första kvartalet. Exportorderingsgången uppvisar en ökad aktivitet för majoriteten av industribranscher och exportchefsindex indikerar tillväxt på de flesta exportmarknader under kommande kvartal.

Sveriges utrikeshandel fortsatte att minska under det andra kvartalet jämfört med årets inledande tre månader. Det var femte kvartalet i rad som exporten och importen minskade i volym jämfört med närmast föregående kvartal. Dessförinnan hade handeln med utlandet ökat i princip varje kvartal sedan 2002. Den fem kvartal långa volymminskningen för både exporten och importen övergick under andra kvartalet till att minska i en långsammare takt än tidigare.

Export av varor och tjänster

Procentuell utveckling från föregående kvartal.
Säsongrensade värden

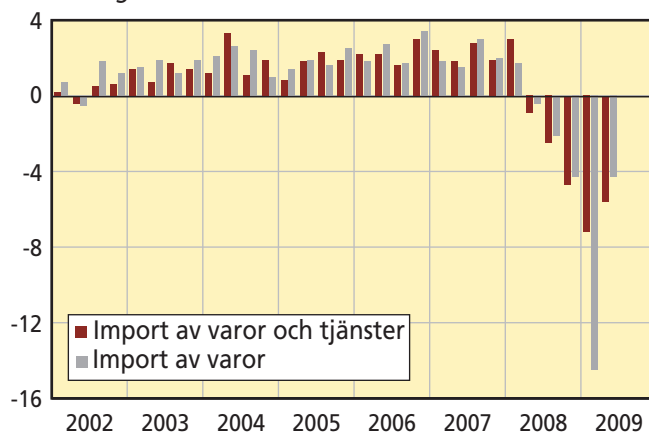
Källa: Nationalräkenskaperna Data t.o.m. andra kvartalet 2009

Trävaror gick starkt på exportmarknaden

För andra kvartalet jämfört med det första gick det bra för exporten av kemiska varor, massa och trävaror. Även personbilar ökade i exportvolym under andra kvartalet från det fullständiga ras som inträffade under förra året. Sämre har det däremot gått i exporten av lastbilar som fortsatte nedåt i exportstatistiken även under andra kvartalet. Elektronikvaror och metaller utvecklades i likhet med exporten i stort.

Import av varor och tjänster

Procentuell utveckling från föregående kvartal.
Säsongrensade värden

Källa: Nationalräkenskaperna Data t.o.m. andra kvartalet 2009

Minskad import av energivaror

Det kraftiga raset för varuimporten under första kvartalet kunde härledas till nästan samtliga varugrupper. Några varor med särskilt svag importutveckling var vägfordon, maskiner, metaller och elektronikvaror. Det var huvudsakligen samma varugrupper som utvecklades svagt även under andra kvartalet. Utvecklingen för andra kvartalet gav dock delvis en annan bild eftersom importen av energivaror minskade förhållandevis mycket, medan importen av metaller och metallvaror hämtade sig något. Även personbilsimporten ökade under andra kvartalet efter de senaste kvartalens kraftiga fall.

Valutakursens svaga utveckling sedan finanskrisens utbrott förra hösten har varit en injektion för svenskproducerat som blivit relativt sett billigare på den internationella marknaden, allt annat lika. Konkurrensfördelen som kronförsvagningen gett kunde ha utnyttjats genom att öka exportvolymen, vilket i det här konjunkturläget inneburit att erövra marknadsandelar på en krympande marknad. Det kan också vara så att de svenska företagen i stället valt att utnyttja valutakursförsvagningen till att förbättra sina egna marginaler och på så sätt stärka den egna balansräkningen. Valutakursförsvagningen har också inneburit dyrare importvaror som blivit mindre konkurrenskraftiga gentemot inhemskt producerat.

Framåtblickande indikatorer tyder på en förbättring för exporten

Exportorderingsgången till industrin, som är en viktig indikator för exportens utveckling, ökade med 9 procent under maj-juli jämfört med föregående tremånadersperiod. Det var visserligen fortfarande en lägre orderingsgång från exportmarknaden än året innan. I juli låg exportorderingsgången 15 procent lägre än i juli 2008. Investeringsvaror hade den

högsta ökningen i exportorderingång. Det var också dessa varor som tappade mest i efterfrågan under den ekonomiska nedgångens inledande skede.

Den senaste tremånadersperioden med statistik över exportorderingång, maj–juli, ökade exportorderingången med 27 procent för elektronikvaror och med 30 procent på motorfordon jämfört med närmast föregående tremånadersperiod. För stål- och metallverken och gruvindustrin har exportorderingången ökat med 20 respektive 16 procent under motsvarande period. Industrin för metallvaror gick däremot mot strömmen och minskade med 17 procent. Viktigt att notera är att exportorderingången svänger väldigt mycket och förändringar under en tremånadersperiod kan vara något kort som en indikator på en vändning. Den ökade orderingången är också en följd av det kraftiga fall som startade i slutet på förra året. Företagens orderstockar är trots den ökade orderingången långt mycket mindre än för ett år sedan. Orderingången bygger nu på orderstockarna från en extremt låg nivå.

En annan framåtblickande indikator för exporten är Exportchefsindex. I den senaste undersökningen som genomfördes i mitten av tredje kvartalet och som avser den senaste tremånadersperioden vägde det jämt mellan de företag som såg en förbättring och de som såg en försämring i sin nulägesbedömning. Exportchefsindex för tredje kvartalet var betydligt starkare än för andra kvartalet. Under andra kvartalet minskade exportvolymerna och exportorderingången hade börjat visa en förbättring, men företagens orderstockar var fortsatt tunna. Det stämmer bra med exportchefsindex för andra kvartalet som också var svagt, även om det för tredje kvartalet prognostiserades en förbättring. Prognosen som företagen lämnat för exportchefsindex har under flera kvartal i rad stämt väl med det påföljande utfallet. Något anmärkningsvärt är företagets breda optimism för tremånadersperioden fram till november då exporten förväntas stärkas på samtliga marknader. Företagen är mest positiva gällande exporten till Sydamerika och Asien. Företagen är också generellt mer positiva till försäljningsutvecklingen än till lönsamheten.

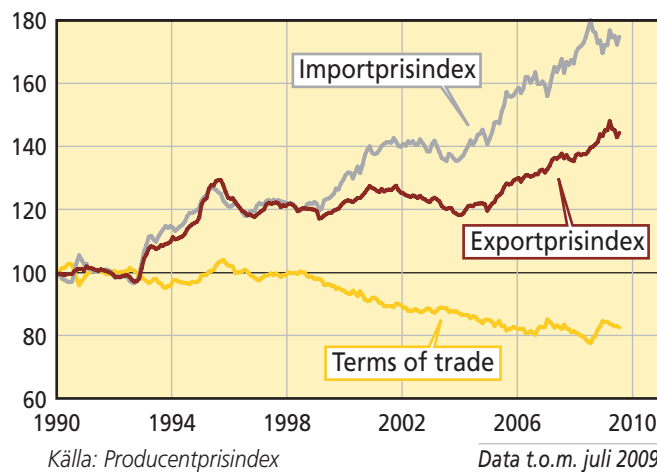
Svag utveckling av terms of trade för motorfordon

Terms of trade eller bytesförhållandet som det ibland benämns på svenska är förhållandet mellan exportpriserna och importpriserna. Terms of trade visar hur mycket export Sverige behöver sälja för att betala för importen. En trendmässig minskning i terms of trade med omvärlden innebär att Sverige behöver producera och exportera en större mängd produkter för att betala för de importerade produkterna.

Det finns två tillvägagångssätt för att mäta terms of trade i det omfattande statistikunderlag som SCB producerar. Antingen via nationalräkenskaperna eller genom prisstatistiken. De ger självklart en likartad bild av händelseförloppet eftersom prisstatistikens uppgifter ligger till grund för beräkningarna i nationalräkenskaperna. Metodmässigt skiljer de sig dock åt, bland annat på grund av att aktualite-

ten i varukorgarna som utgör basen till prisförändringarna är olika. Dessutom görs avstämningsjusteringar i nationalräkenskaperna som kan påverka export- och importpriserna. I förra numret av Sveriges ekonomi – statistiskt perspektiv nr 2 2009 redovisades terms of trade utifrån nationalräkenskaperna. I detta avsnitt görs en djupare analys av terms of trade enbart på prisstatistikens uppgifter. Detta eftersom prisstatistiken är den officiella källan till export- och importpriser på mer detaljerad nivå.

Export- och importprisindex samt terms of trade
Index 1990=100

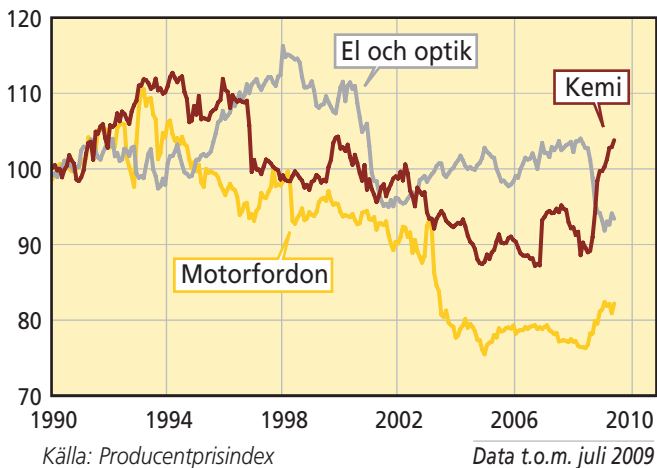

Gemensamt för de båda statistikällorna till terms of trade är den fallande trenden under de senaste 10–15 åren. När terms of trade försämrats har priset på de svenska exportvarorna stigit långsammare än vad de svenska importvarorna gjort. Gemensamt är också förbättringen under det senaste året/åren, särskild under hösten förra året.

Vad är då orsaken till utvecklingen för terms of trade? Nedan följer en genomgång av olika beståndsdelar som ligger till grund för beräkningarna av Sveriges samlade terms of trade med utlandet. Syftet är att hitta förklarande faktorer till förändringen. Först görs en genomgång av terms of trade för olika varugrupper för att belysa vilka varugrupper som för svensk del tappat mest i terms of trade med utlandet. Sedan behandlas betydelsen av handelsstrukturen, det vill säga det faktum att vissa varor i större eller mindre utsträckning enbart importeras/exporteras. Avslutningsvis redogörs för växelkursens tänkbara betydelse för terms of trade-utvecklingen.

Terms of trade för några utvalda produktgrupper

Index 1990=100

Ett vanligt använt argument för att förklara den fallande trenden i terms of trade är att Sverige importerar olja som stigit mycket i pris och exporterat elektronikvaror som fallit mycket i pris via den höga produktivitetens utvecklingen i branschen. Riktigt så enkelt är det dock inte.

Verkstadsvaror utgör en stor del av den totala utrikeshandeln. Terms of trade för de olika varorna visar på stora skillnader. Motorfordon, som utgör en stor del av verkstadsindustrin, har exempelvis haft en betydligt sämre utveckling än kemiska produkter och el- och optikprodukter. Även metallvaror har utvecklats svagt. Den svaga terms of trade utvecklingen för motorfordonsindustrin innebär att de importerade fordonen stigit betydligt mer i pris än vad de svenska fordonen som går på export har gjort. Det stora tappet kom första halvåret 2003 till följd av fallande exportpriser på motorfordon. Under den perioden stärktes också kronan förhållandevis mycket gentemot US-dollar.

Anmärkningsvärt är de stora kast i terms of trade som inträffade under förra året. För de flesta verkstadsvarorna stärktes terms of trade under sommaren och hösten förra året. För el- och optikprodukter inträffade emellertid det omvända. Där föll terms of trade kraftigt.

Svensk nettoexport för större varugrupper

Första halvåret 2009 jämfört med första halvåret 2008, miljarder kronor

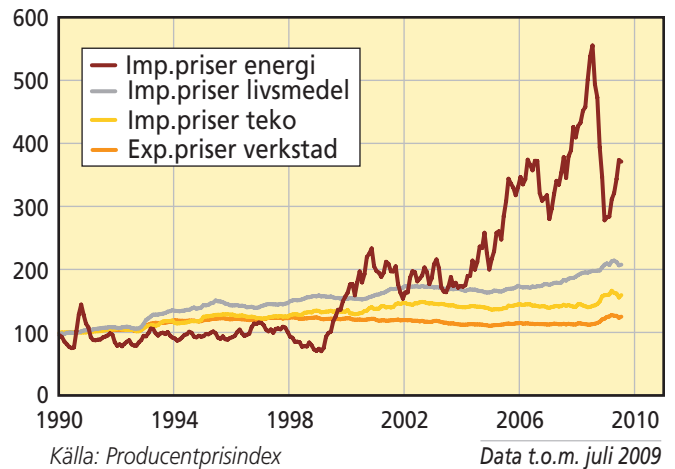
Skogsvaror	48 364
Verkstadsvaror	42 958
Kemivaror	10 252
Mineralvaror	9 887
Tekovaror	-12 707
Energivaror	-15 560
Livsmedel	-22 563

Utvecklingen för Sveriges terms of trade påverkas också av handelsstrukturen och det faktum att vi är stora exportörer av vissa varor och stora importörer av andra varor. Sverige är en stor exportör av verkstadsvaror som haft en betydlig långsammare prisökningstakt än den för stora nettoimporterade varor såsom energi-, livsmedel-, och tekovaror. Exportpriserna på skogsvaror, som är en stor nettoexportvara, har

visserligen haft en snabbare prisutveckling än vad verkstadsvarorna haft, men skogsvarornas andel av exporten har minskat avsevärt under det senaste decenniet.

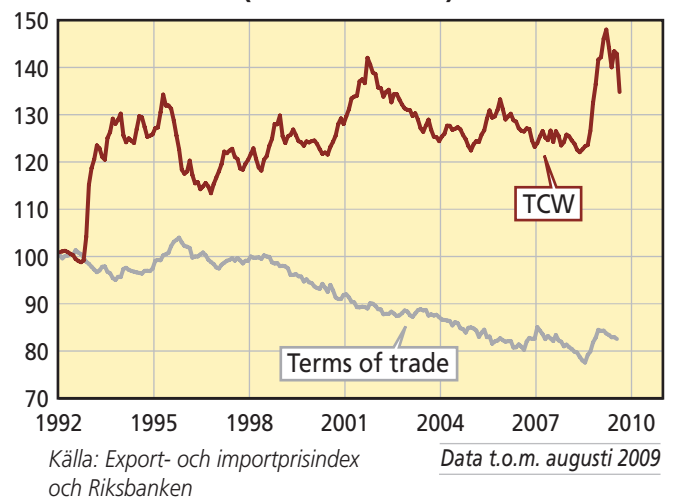
Importprisutveckling för varor med hög nettoimport samt exportprisutveckling för verkstadsvaror

Index 1990=100

Energipriserna har stigit mycket kraftigt under senare år. Där ingår bland annat prisökningar på råolja och petroleumprodukter. Sverige är en stor importör av både råolja och petroleumprodukter. Vad som sällan framkommer är att Sverige också är en stor exportör av raffinerade petroleumprodukter och till och med nettoexportör. Exporten av oljeprodukter utgör 5,9 procent av Sveriges export. Importen av råolja svarar för 5,8 procent av importen och andra oljeprodukter för ytterligare 3,5 procent. Det innebär sammantaget att nettoimporten av oljeprodukter utgör mindre än 3 procent av den totala importen. Prisökningen har varit någorlunda likartad och ökat kraftigt för både exporten och importen av oljeprodukter, även om importpriserna ökat något snabbare på senare år. Eftersom nettoimporten av oljeprodukter utgör en så pass liten del av den totala importen begränsas dess betydelse som förklaringsfaktor till Sveriges fallande terms of trade.

Kronkursen enligt TCW-index (1992=100) och terms of trade (index 1990=100)

En valutakursförändring tenderar att påverka import- och exportpriserna. När kronkursens försvagas tenderar både

import- och exportpriserna att stiga. Vilken betydelse har då växelkursförändringar på terms of trade? Eftersom kronförändringen ger en effekt i samma riktning för både import- och exportpriserna behöver det inte betyda en påverkan för terms of trade.

Utifrån diagrammet ovan ser det inte ut att finnas något särskilt starkt samband mellan kronkursens utveckling mätt med TCW-index (en handelsviktad korg av valutor) och terms of trade. Förra årets förbättrade bytesförhållandet är inte en följd av raset för kronan utan kan nog snarare härledas till fallande råvarupriser som i stor utsträckning importeras.

Kronans växelkurs påverkas inte bara av handelsburna flöden av varor och tjänster utan i högre grad av finansiella

flöden. Om enbart de handelsburna valutaflödena påverkade skulle växelkursen balanserat utrikeshandeln och det kroniska handelsöverskottet skulle ha försvunnit. Eftersom Sverige sedan många år haft ett konstant överskott i handelsnettot med utlandet innebär det att Sverige har ett finansiellt nettoutflöde av kapital som pressar ner kronkursen. Eller att inflödet av kapital för direktinvesteringar och portföljinvesteringar inte är lika stort som utflödet, med en svagare valuta som följd. Oavsett kronkursens utvecklingen verkar sambandet med terms of trade vara svag.

Kontaktperson: Martin Daniels, 08-506 942 64

Bidrag till BNP-tillväxten

Exporten spelar störst roll

Exporten har en helt avgörande betydelse för BNP-utvecklingen. Detta framgår särskilt tydligt när påverkan på BNP av försörjningsbalansens olika delar justeras med avseende på importinnehållet.

Andra kvartalet 2009 var BNP 7 procent lägre än motsvarande kvartal 2008, när ingen hänsyn tagits till kalenderns påverkan. Volymutvecklingen för de olika komponenterna på försörjningsbalansens användningssida och deras påverkan på BNP-förändringen var som framgår av tabellen nedan.

Volymförändring samt påverkan på BNP-förändringen från olika poster i försörjningsblansen Andra kvartalet 2009

	Volymförändring, procent	Påverkan, procentenheter	
		Traditionell metod	Import- justerat
Hushållens konsumtionsutgifter	-1,8	-0,8	0,5
Offentliga konsumtionsutgifter	0,0	0,0	0,2
Fasta bruttoinvesteringar, maskiner m.m.	-25,4	-3,0	-1,0
Fasta bruttoinvesteringar, byggnader m.m.	-10,4	-0,9	-0,6
Lagerinvesteringar	.	-2,6	-2,1
Export av varor och tjänster	-16,9	-9,1	-4,1
Import av varor och tjänster	-20,3	9,3	.
Exportnetto	.	0,2	.
BNP	-7,0	.	.

Den första kolumnen visar påverkan på BNP-förändringen från de olika komponenterna i försörjningsbalansen enligt den traditionella redovisningen, där ingen korrigering gjorts

för importinnehållet i de olika komponenterna. Export och import visas netto. Efterfrågan inom varje komponent avser dock till en större eller mindre andel importerade varor. Med hjälp av importrelationerna i input/outputtabellerna för år 2005 har en justering gjorts för importinnehållet i efterfrågan och därmed kan ett bidrag som mäter efterfrågan av svensk produktion till BNP-utvecklingen beräknas¹. En fördelning av importen på de olika komponenterna i försörjningsbalansen, i stället för att beräkna utrikeshandeln bidrag netto, medför att exportens återhållande effekt för andra kvartalet accentueras, medan övriga komponenters negativa påverkan minskar. Detta beror på att importen minskade kraftigt, vilket innebar att den detta kvartal gav ett positivt bidrag till BNP-förändringen. För hushållskonsumtionen blir resultatet till och med att en negativ påverkan i stället blir positiv. Detta kan tolkas som att hushållen i första hand drog ner på inköp av importerade varor.

Den modifierade beräkningen visar att den svaga exporten är den komponent i försörjningsbalansen som har klart störst återhållande effekt på BNP-utvecklingen. Den står för närmare hälften av BNP-fallet. Hushållskonsumtionens, investeringarnas och lagerförändringens betydelse blir däremot reducerad enligt detta beräkningssätt.

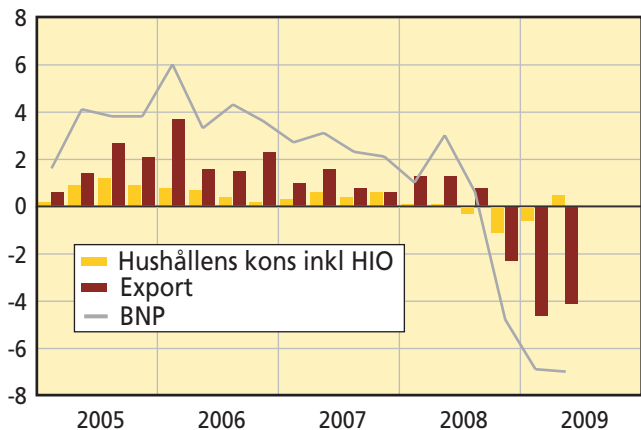
Exportens avgörande betydelse för BNP-utvecklingen blir mycket tydlig när man betraktar utvecklingen över tiden. BNP-utvecklingen följer i stort sett helt exportens utveckling, medan sambandet med hushållskonsumtionen är betydligt

¹ För mer information om dessa kalkylmetoder, se Sveriges ekonomi – statistiskt perspektiv nr 1 2007.

svagare. För flertalet år svarar exporten för nära hälften eller mer av BNP-förändringen.

BNP-förändring, ej kalenderkorrigerad, samt exportens och hushållskonsumtionens påverkan

Export och hushållskonsumtion justerade för importinnehåll. Procent respektive procentenheter. Jämfört med motsvarande kvartal föregående år

Källa: Nationalräkenskaperna Data t.o.m. andra kvartalet 2009

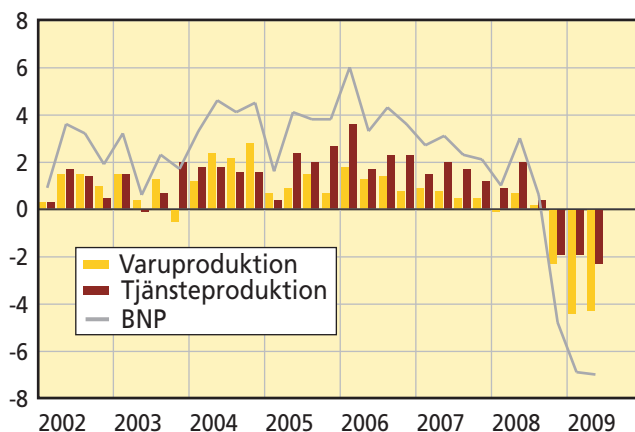
En motsvarande beräkning kan även göras för BNP från produktionssidan. Då beräknas det bidrag som de olika branscherna ger till förändringen av det totala förädlingsvärdet. Resultatet för andra kvartalet 2009 framgår av tabellen nedan. Varuproduktionen stod för två tredjedelar av nedgången i BNP, varav tillverkningsindustrin svarade för merparten. Tjänstebanscher svarade följaktligen för omkring en tredjedel. Flertalet industribranscher påverkade negativt men undantag fanns, som till exempel elektroindustrin och den kemiska industrin. Bidragen kan också sägas återspegla volymförändringarna för respektive bransch, men där också hänsyn tagits till branschernas betydelse i ekonomin.

Bidrag till BNP-förändringen andra kvartalet 2009 från några olika branschaggregat

Bransch	Bidrag, procentenheter
Förädlingsvärde varuproduktion	-4,3
- därav tillverkningsindustri	-3,8
- därav byggindustri	-0,2
Förädlingsvärde tjänsteproduktion	-2,3
- därav handel, hotell och restauranger	-1,0
Skatter	-0,4
Subventioner	0,0
BNP	-7,0

Varuproduktionens och tjänsteproduktionens påverkan på BNP-förändringen

Procentenheter. BNP-förändringen i procent jämfört med motsvarande kvartal föregående år

Källa: Nationalräkenskaperna Data t.o.m. andra kvartalet 2009

Anm. Bidragen från varu- respektive tjänsteproduktion summerar inte upp till BNP-förändringen. Effekter av skatter och subventioner tillkommer men har liten betydelse.

Under åren 2002 till 2004 dominerade varken varu- eller tjänsteproduktionen som "bidragsgivare". Från och med 2005 är det tjänsteproduktionen som haft störst effekt på BNP-tillväxten. I det svaga konjunkturläget från och med fjärde kvartalet i fjol är det i första hand varuproduktionen som dragit ner BNP.

Kontaktperson: Leif Munters, 08-506 945 09 och Tomas Thorén, 08-506 941 46

Hushållens konsumtion

Hushållssparandet högre än någonsin

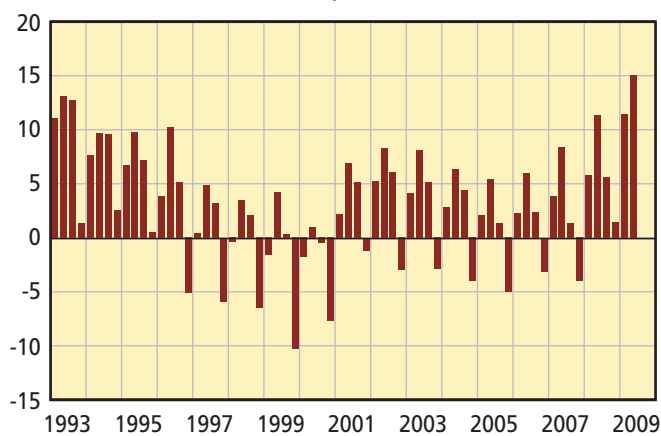
De disponibla inkomsterna utvecklades bra andra kvartalet 2009 och steg reallt med 2,6 procent samtidigt som konsumtionen var oförändrad jämfört med föregående kvartal. Hushållens sparkvot ökade till 15,0 procent exklusive sparandet i kollektiva försäkringar.

Fortsatt ökning av de disponibla inkomsterna

Hushållens sparkvot andra kvartalet 2009 var rekordhög, 21,4 procent. Exklusive sparandet i kollektiva försäkringar var sparkvoten 15,0 procent. Sparandet har dock en kraftig säsongvariation och sparkvoten andra kvartalet är ofta hög på grund av utdelningar och inför stundande semester. Till följd av julen är konsumtionsutgifterna det fjärde kvartalet vanligtvis högst och sparkvoten som lägst. Om första kvartalet i år jämförs med första kvartalet tidigare år var sparkvoten den högsta sedan 1993. Motsvarande gäller för andra kvartalet men ökningen av sparkvoten från första till andra var mindre än närmast föregående år.

Individuell sparkvot

Exklusive sparande i kollektiva försäkringar, kvartalsvis. Procent av disponibel inkomst

Källa: Nationalräkenskaperna/ Sektorräkenskaperna Data t.o.m. andra kvartalet 2009

Flera faktorer låg bakom den höga sparkvoten. Andra kvartalet 2009 hade högre nominella löner och transfereringsinkomster, högre kapitalinkomstnetto, lägre konsumtionsutgifter samt lägre inkomstskatter jämfört med andra kvartalet 2008.

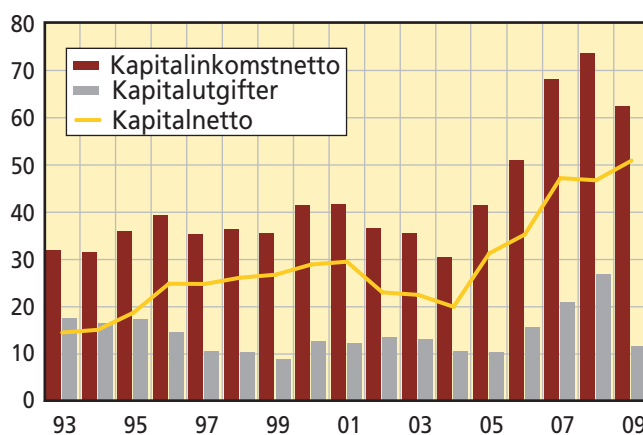
Till följd av en relativt god löneutveckling minskade inte faktorinkomsterna¹ i nominella termer trots färre sysselsatta och en kraftig minskning av antal arbetade timmar. Även transfereringsinkomsterna, där pensionen utgör en betydande del, ökade.

¹ Faktorinkomster = Löner + företagarinkomster + kapitalinkomstnetto + driftöverskott i egna hem

Kapitalutgifterna, som nästan uteslutande innehåller hushållens ränteutgifter, är en liten post i förhållande till disponibel inkomst, men en post som haft stora svängningar den senaste tiden till följd av Riksbankens reporäntesänkningar och hushållens höga andel rörliga lån. Mellan andra kvartalet 2008 och andra kvartalet 2009 mer än halverades ränteutgifterna, samtidigt som ränteintäkterna minskade. Som andel av disponibel inkomst sjönk ränteutgifterna från 6,2 procent andra kvartalet 2008 till 2,5 procent motsvarande kvartal 2009. Kapitalinkomsterna innehåller utöver ränteinkomster även utdelningar.

Kapitalinkomstnettot

Andra kvartalet respektive år. Miljarder kronor

Källa: Nationalräkenskaperna/ Sektorräkenskaperna Data t.o.m. andra kvartalet 2009

Viss osäkerhet föreligger dock i beräkningarna av den disponibla inkomsten. Schablonskattningar som görs fångar inte alltid upp konjunkturella och strukturella förändringar. Så görs till exempel ett antagande om att dolda inkomster utgör knappt 5 procent av BNP.

Svag kronkurs påverkade konsumtionen över gränserna

Förutsättningar för en hög konsumtion var således goda, men de disponibla inkomsterna har ökat mer än konsumtionen. Andra kvartalet 2009 var konsumtionsutgifterna oförändrade från föregående kvartal. Detta kan vara ett trendbrott då konsumtionen har minskat de fem tidigare kvartalen. Jämfört med andra kvartalet i fjol var konsumtionen fortsatt lägre, -1,8 procent.

Den svenska kronan försvagades kraftigt gentemot andra valutor efter finanskrisen i höstas. Enligt Riksbankens TCW-index, som mäter den svenska kronan emot en vägd korg med andra valutor, sjönk värdet på kronan från fjärde kvartalet 2008 till första kvartalet 2009 med nära 7 procent. Under andra kvartalet stärktes kronan något, men utlandsresandet var under andra kvartalet trots detta lågt.

Svenska hushålls charterresande minskade med 9 procent. Resandet med reguljärflyg var, liksom under första kvartalet, kraftigt ner med 13 procent från andra kvartalet 2008 till andra kvartalet 2009. Svenska hushåll sparade in på konsumtion utomlands, vilken minskade med 15 procent. Inrikes resor med tåg, buss och kollektivtrafik påverkades inte i samma utsträckning, utan var snarare oförändrade.

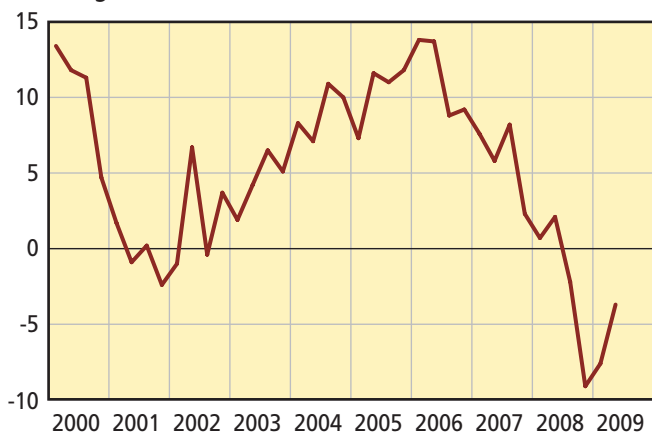
Om utlandsresandet minskade som en följd av den svaga kronan finns det anledning att tro att konsumenterna istället valde att semestra på hemmaplan. Om det var så att hushållen minskade utlandsresandet som en följd av finanskrisen och den ekonomiska oron så finns det anledning att tro att konsumtionen helt uteblivit eller skjutits upp. Det verkar vara den andra anledningen som dominerat då hushållens utgifter för restaurangbesök och hotellvistelser i Sverige minskade under andra kvartalet. Sammantaget minskade de med närmare sju procent, hotellen något mer än restaurangerna. Något som däremot ökade var livsmedelsinköpen och framför allt inköpen av sprit, vin och öl, vilka ökade med 10 procent. En del i förklaringen ligger i att påsken inföll andra kvartalet i år och första kvartalet i fjol.

Det som hade störst påverkan på hushållskonsumtionen var även detta kvartal bilinköpen. Minskningen var inte lika kraftig som fjärde kvartalet i fjol och första kvartalet i år då den var 41 respektive 30 procent. De föll ändå med hela 24 procent andra kvartalet jämfört mot andra kvartalet i fjol. Bilinköpen stod andra kvartalet i år för 3 procent av den totala hushållskonsumtionen. Det kan jämföras med år 2007 då bilinköpen andra kvartalet utgjorde drygt 5 procent. Inte sedan 1996 har hushållen lagt ner så lite pengar på sina bilinköp, varken i fasta eller löpande priser. Exklusive bilinköp skulle hushållens konsumtionsutgifter ha minskat med 1,1 procent istället för 1,8 procent.

Hushållens konsumtion av möbler och inredning har enligt nationalräkenskaperna tidigare följt konjunkturen väl, med kraftiga ökningarna 2000 och 2006 samt minskningar under krisåren efter IT-kraschen 2001 och börskraschen 2008.

Hushållens konsumtion av möbler, mattor och inredning

Procentuell förändring från motsvarande kvartal föregående år

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. andra kvartalet 2009

Enligt detaljhandelsindex som visade på en stark försäljningsmånad i juli, hade främst sällanköpsvaruhandeln ökat. Ett exempel var möbelhandeln som visade på en ökning med 13 procent i fasta priser.

Botten nådd?

Oro inför framtida inkomstförsämringar likväl som värde-minskning av såväl reala som finansiella tillgångar påverkade konsumtionsutvecklingen negativt. De senaste fem kvartalens konsumtionsminskningar kan vara en följd av denna oro. Enligt konjunkturinstitutets konfidensindikator, CCI, såg hushållen något ljusare på framtiden i augusti än tidigare i år. Främst var det hushållens syn på den svenska ekonomin som förbättrades, medan synen på den egna ekonomin var fortsatt dämpad. Bland annat steg andelen som trodde att arbetslösheten kommer att minska om 12 månader från 17 procent i juli till 24 procent i augusti. Antalet sysselsatta fortsatte att minska under augusti, men antalet varsel¹ var betydligt färre än toppen under fjärde kvartalet i fjol och första kvartalet i år.

Även värdet på de reala tillgångarna påverkar konsumtionsbeteendet. Sedan 1981 har prisökningarna på småhus, enligt fastighetsprisindex, stigit med hela 400 procent. Ett trendbrott skedde under förra året då priserna på småhus sjönk under fjärde kvartalet med 4 procent och första kvartalet i år med 3 procent jämfört med närmast föregående kvartal. Hushållen hade blivit fattigare då värdet på deras reala tillgångar sjunkit. Men även antalet köp var lägre i vintras. Färre köp leder till färre investeringar och ett lägre realt sparande. Andra kvartalet i år steg huspriserna åter.

Värdet på hushållens finansiella tillgångar sjönk både under 2007 och 2008. Raset har upphört och efter ett halvårs stiltje steg börserna under andra kvartalet i år med 22 procent. Uppgången har därefter fortsatt uppåt i samma takt. Börserna har dock ännu långt kvar till toppnoteringen för två år sedan.

Med avseende på arbetsmarknaden och de finansiella och reala tillgångarna ser konsumtionsförutsättningarna mer stabila ut än i vintras. Konsumenterna har haft ett par återhållsamma kvartal och ännu har inte konsumtionen tagit fart. Hushållens sparande, vilken kan delas upp i två delar, finansiellt och realt sparande, där realt sparandet utgörs av ny-, om och tillbyggnationer av småhus, men också investeringar gjorda av egenföretagarna, kan dock inte omedelbart realiseras till konsumtion då tillgångarna är olika likvida.

Kontaktperson: Caroline Ahlstrand, 08-506 943 33

¹ Källa: www.amv.se

Fasta bruttoinvesteringar

Kortvarigt investeringsfall

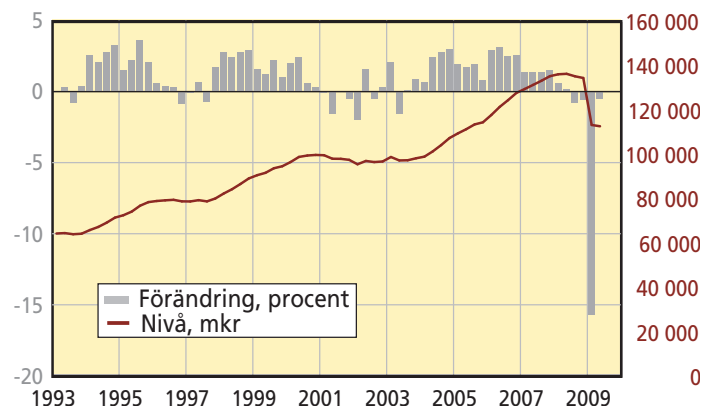
Investeringarna fortsatte att minska under andra kvartalet, men jämfört med föregående kvartal har det skett en uppbromsning efter det unikt kraftiga raset. Investeringsnivån är däremot en helt annan än i början av 2008. Trots tre kvartal med fallande investeringar inom näringslivet har kapitalstocken för näringslivet fortsatt att öka. Inte heller för den hårt drabbade industrin har stocken ännu börjat minska. Detta förklaras av att investeringsnivån fortsatte att överstiga kapitalförslitningen.

De fasta bruttoinvesteringarna visade enligt säsongrensade uppgifter att det fria fallet för investeringarna under första kvartalet stannade upp nästan helt under andra kvartalet. Jämfört med föregående kvartal minskade investeringarna med måttliga 0,5 procent, att jämföras med första kvartalets minskning med 15,7 procent¹. Då investeringarna traditionellt ligger sent i konjunkturcykeln skulle det vara anmärkningsvärt om de skulle börja vända uppåt alltför snart och alltför snabbt då industriproduktionen fortfarande faller och kapacitetsutnyttjandet är rekordlåg. Raset under första kvartalet bör istället ses som en försiktighetsåtgärd från näringslivet i väntan på att läget skulle klarna. I det perspektivet handlar det snarar om uppskjutna, snarare än inställda, investeringar. Under andra kvartalet har läget klarnat i och med allt fler indikatorer som tyder på en stabilisering – bland annat en förbättrad orderingång och en uppbromsning av fallet i kapacitetsutnyttjandet. Detta stämmer då väl med att investeringsnivån i stort sett bibehölls under andra kvartalet och att det inte skedde några ytterligare nivå-sänkningar av investeringarna. En eventuell snar uppgång i investeringarna bör därmed inte ses som ett nytt mönster i investeringscykeln, med investeringarna som en tidig konjunkturindikator, utan mer som en reaktion på den drastiska neddragningen och en anpassning av investeringsnivån.

Den skisserade bilden skiljer sig dock markant från den som en fyrakvartalsjämförelse målar upp. Där fortsatte inte bara det mycket kraftiga investeringsfallet från första kvartalet utan det tilltog dessutom, detta eftersom andra kvartalet jämförs med den höga investeringsnivån som rådde under motsvarande kvartal i fjol. Oavsett hur jämförelsen görs har fallet ändå lett till en betydande sänkning av investeringsnivån. Trots att även BNP har fallit kraftigt har investeringarna som andel av BNP sjunkit med nästan 3 procentenheter mellan andra kvartalet i år och motsvarande kvartal föregående år.

Fasta bruttoinvesteringar

Procentuell förändring och nivå. Säsongrensade värden

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. andra kvartalet 2009

Utöver den säsongrensade uppbromsningen av investeringsfallet så kom det även positiva tendenser från orderingången och importen. Hemmamarknadens orderingång till investeringsvaruindustrin slutade falla under andra kvartalet jämfört med första kvartalet. De två senaste månaderna har det dessutom skett en ökning och ordernivån är den högsta sedan november i fjol. Uppgifter för andra kvartalet visar dessutom att raset i importen av maskiner, apparater och transportmedel inte bara bromsades upp utan vände till en liten ökning jämfört med föregående kvartal.

Industrin fortsatte hålla inne med investeringarna

För underindelningar av investeringarna finns inte säsongrensade uppgifter och således är endast en jämförelse med motsvarande kvartal föregående år möjlig. Tillverkningsindustrin, branscher kopplade till fastigheter samt företags-tjänster var alltför de branscher som främst låg bakom investeringsnedgången under andra kvartalet. Även den tidigare så hårdtsatsande gruvindustrin började dra ner på investeringarna ordentligt. Enda ljuspunkten ur ett branschperspektiv var egentligen energisektorn som fortsatte att visa på en ökning, men takten mattades av och branschen fick därmed ett marginellt genomslag på förändringen av de totala investeringarna. De statliga investeringarna tog vid när de kommunala återigen stannade av under andra kvartalet och totalt visade de offentliga investeringarna på en fortsatt stark ökning i en något tilltagande takt. Sett till de totala investeringarna vägde de offentliga investeringarna däremot lätt och den tydligaste skillnaden sedan publiceringen av första kvartalet var snarast att minskningstakten tilltog.

¹ Värdet för första kvartalet är en s.k. outlier och den säsongrensade utvecklingen bör tolkas med större försiktighet än vanligt.

Investeringsutvecklingen för ett urval branscher med stor påverkan på de totala investeringarna andra kvartalet 2009

	Volymförändring från motsvarande kvartal föregående år, %		Bidrag till totala investeringsutvecklingen, %-enheter	
	kv 1	kv 2	kv 1	kv 2
Tillverkning	-16,7	-29,4	-2,5	-3,9
Byggindustri	-36,4	-43,6	-1,7	-1,3
Parti- och detaljhandel	-20,6	-28,4	-1,7	-1,9
Övriga landtransportföretag	-15,7	-26,0	-0,5	-0,9
Flygbolag	-184,8	-119,7	-0,3	-0,9
Småhus och fritidshus	-23,3	-27,2	-2,8	-3,0
Övrig fastighetsförvaltning	-23,9	-17,4	-2,9	-2,6
Företagstjänster o uthyrn.	-28,2	-39,4	-2,5	-3,2
Utbildning och vård	-18,5	-24,3	-0,7	-0,9
Totala näringslivet	-18,7	-23,6	-16,4	-20,0
Varuproducenter totalt	-13,9	-21,2	-4,2	-6,0
Tjänsteproducenter totalt	-21,2	-24,8	-12,2	-14,0
Tjänsteprod. exkl. bostäd.	-19,5	-27,6	-6,5	-8,4
Bostäder	-23,6	-21,6	-5,7	-5,6
Offentlig sektor	5,0	7,4	0,6	1,1
Totala fasta bruttoinvest.	-15,8	-18,9	-15,8	-18,9

Källa: Nationalräkenskaperna

Sett till kapitaltyper fortsatte maskininvesteringarna att minska kraftigt, men medan egenfinansierade maskininvesteringar drogs ner allt snabbare mattades nedgången i maskinleasingen av något. Den förändrade takten påverkade inte det faktum att nivån på båda typerna av maskininvesteringar fortsatte att sänkas kraftigt. Bostadsinvesteringarna fortsatte att vara ett svart kapitel i det senaste årets investeringsutveckling. Den kraftiga nedgången i nybyggnationen höll i sig också under andra kvartalet och den enda motvikten var om- och tillbyggnationer av flerbostadshus. Där ökade investeringarna för artonde kvartalet i följd, men effekten på de totala bostadsinvesteringarna var begränsad. Övriga byggnader och anläggningar – som är en av de större investeringsposterna – har också de fortsatt att sjunka, men minskningstakten ligger på en mycket beskedligare nivå än bostadsinvesteringarna. För programvaror, som också utgör en betydande del av investeringarna, syns ingen tydlig tendens. Den svaga minskningen under andra kvartalet motsvarade den ökning som skedde under första kvartalet. Då förändringarna var små påverkades inte heller de totala investeringarna för något av kvartalerna.

Fortfarande inga minskningar av industrins kapitalstockar

Sett till investeringarna de senaste kvartalerna har utvecklingen tennat sig nattsvalt – i synnerhet i en fyra kvartalsjämförelse. Industriinvesteringarna har under det andra kvartalet, jämfört med motsvarande kvartal i fjol, minskat med över en fjärdedel. Investeringskvoten, investeringarnas andel av BNP, har därmed fallit tillbaka efter att ha ökat under flera år. En sjunkande investeringskvot behöver dock inte vara en risk i sig. Problemet uppstår först om investeringsnivån blir kvar på en låg nivå under en längre tid. I ett sådant scenario försämras förutsättningarna för en positiv produktivitet-utveckling.

Det kan i detta sammanhang tyckas vara motsägelsefullt att kapitalstockarna har fortsatt att öka. Faktum är att industrins kapitalstockar har ökat, jämfört med motsvarande kvartal föregående år, sedan början av 2005 och även om ökningen var marginell andra kvartalet så har stockarna fortfarande inte börjat minska. För näringslivet som helhet fortsatte stocken att öka tydligt även om ökningstakten också där började avta. Med andra ord har investeringarna, minskningarna till trots, fortsatt att överstiga kapitalförslitningen i näringslivet och inom industrin tog investeringarna och förslitningen i stort sett ut varandra under andra kvartalet.

Med andra ord kan nedgången ännu inte sägas ha haft någon större hämmande effekt på de långsiktiga förutsättningarna för produktivitet-utvecklingen och tillväxten. Detta motsäger inte det faktum att minskade investeringar på kort sikt håller nere tillväxten till följd av minskad produktion inom investeringsvaruindustrin. En viss långsiktigt negativ effekt kan dock uppstå från minskande investeringar då kapitalstocken inte förnyas i samma takt som tidigare eftersom de senast gjorda investeringarna antas vara mer effektiva än tidigare investeringar.

Om den negativa investeringsutvecklingen blir långvarig kommer den, framförallt inom industrin, börja tära även på kapitalstockarna. Även om stockarna normalt ökar och en oförändrad stock inte är hållbart i längden så skulle en minskande stock inte vara något unikt. Såväl efter 90-talskrisen som efter lågkonjunkturen i början av 2000-talet så krympte industrins stockar. I det senare fallet var tillväxten i stort sett obefintlig eller något negativ under 9 kvartal i följd. Detta ger visst perspektiv på den rådande situationen.

Industrins investeringar och kapitalstock

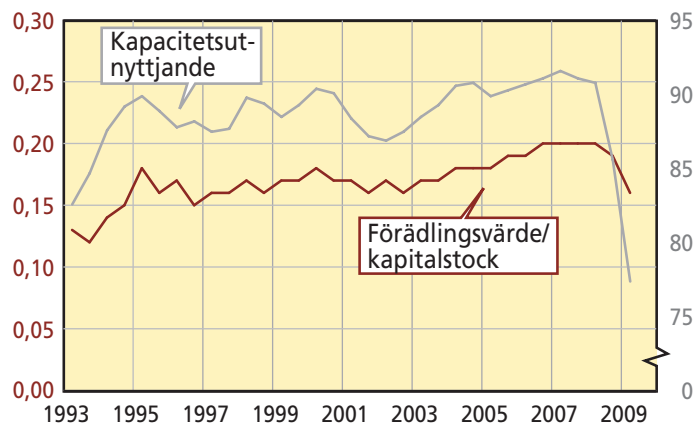
Procentuell förändring jämfört med motsvarande kvartal föregående år

Förädlingsvärdet i förhållande till kapitalstocken ger en uppfattning om hur mycket varje förädlingsvärdekrona kräver i form av kapitalstock. Trenden för industrin är att varje kapitalstockskrona presterar mer och mer förädlingsvärde. Två perioder sedan 1993 utmärker sig dock, dels slutet av 1993 till och med 1994 och dels 2008–2009. Den förra perioden visar på en dramatisk ökning, det vill säga att mer förädlingsvärde skapas för varje kapitalstockskrona. Detta var en följd av återhämtningen från den tidiga 90-talskrisen

– kapitalstocken växte nästan inte alls till följd av att kraftigt sjunkande investeringar under 1991 till och med mitten av 1993. Från mitten av 1993 började dessutom industrin ta igen förlorad mark från recessionen som inledde 90-talet och förädlingsvärdet steg kraftigt. Den period som vi befinner oss i nu är nästan den motsatta – investeringarna har ökat kraftigt under en längre tid och investeringsnivån är därmed fortfarande relativt hög, de senaste kvartalens minskningar till trots. Investeringsstocken har därför inte ännu börjat minska samtidigt som förädlingsvärdet inom industrin har fallit dramatiskt de senaste kvartalen. Effekten har blivit en kraftig försämring av relationen förädlingsvärde och kapitalstock. Till detta ska läggas att innan försämringen inleddes var det tre halvår där relationen i stort sett var oförändrad. Denna utveckling syns även i industrins kapacitetsutnyttjande som nådde en topp ungefär samtidigt som ökningen av kvoten förädlingsvärde och kapitalstock stannade av. De båda tidsserierna överensstämmer mycket väl med varandra, med endast en viss avvikelse under krisåret 2001.

Industrins förädlingsvärde som andel av kapitalstocken samt kapacitetsutnyttjande
Halvårssuppgifter, ej säsongrensade

Källa: Nationalräkenskaperna Data t.o.m. andra kvartalet 2009

Kontaktperson: Tomas Thorén, 08-506 941 46

Lagerinvesteringar

Fortsatt stor lagereffekt

Lagerinvesteringarna har fortsatt att spela en stor roll för tillväxttakten och under andra kvartalet var den negativa lagereffekten på BNP en av de största någonsin. Effekten för både första och andra kvartalet förstärktes till följd av att lagerförändringarna avvek från tidigare års säsongmönster. Lagerinvesteringarna har därmed hållit nere tillväxten fyra kvartal i rad.

Näringslivets lagerinvesteringar hade under andra kvartalet en tillväxtdämpande effekt med hela 2,1 procentenheter efter justering för importinnehåll, vilket ändå var klart mindre än de 2,6 procentenheter som traditionella bidragsberäkningar visade. För de traditionella beräkningarna, där längre tidsserier finns tillgängliga, är påverkan den mest negativa sedan slutet av 1991.

Den historiskt sett stora negativa inverkan på BNP-förändringen berodde på att såväl industrins lager av insatsvaror, produkter i arbete och färdigvaror som handelns lager drog i samma riktning och höll tillbaka BNP-tillväxten. Tidigare har effekterna från dessa olika lagertyper oftast haft motverkande effekt och den totala lagereffekten har då begränsats.

Brutet säsongmönster förstärkte negativ effekt

Lageromslaget – skillnaden i lagerförändring mellan aktu-

ellt kvartal och motsvarande kvartal föregående år – är det lagermått som har påverkan på BNP-tillväxten. Orsaken till det kraftiga lageromslaget detta kvartal var framförallt att lageravvecklingen var osedvanligt stor, men till detta kom dessutom att jämförelsekvartalet – andra kvartalet 2008 – avvek från de senaste årens säsongmönster och istället uppvisade en lageruppbyggnad. Lageromslaget förstärktes därmed av denna avvikelse och översteg lagerförändringen. Även under första kvartalet 2009 bidrog en avvikelse från säsongmönstret till det kraftigt negativa lageromslaget – lageravvecklingen som skedde under första kvartalet 2009 är den enda som har skett under ett förstakvartal sedan 1993.

Massiv lagerneddragning inom handeln

Tillväxtpåverkan per lagertyp, där endast icke importjusterade beräkningar finns tillgängliga, visar att det framförallt var handelslagren som drog ner tillväxttakten. Handelslagren höll tillbaka tillväxten med -1,6 procentenheter och då i synnerhet partihandelslagren av maskiner och olika typer av insatsvaror. Det vill säga varor riktade mot företagsmarknaden snarare än konsumentmarknaden. Vidare visar Konjunkturinstitutets konjunkturbarometer att försäljningsvolymen inom partihandeln som helhet fortsatte att minska kraftigt under andra kvartalet och samtidigt fortsatte branschen att dra ner på inköpen i motsvarande takt. Den omfattande lagerneddragningen inom handeln tycks därmed bero på

ett minskat inflöde snarare än på en ökad efterfrågan från industrin. Utöver partihandeln skedde även en betydande ökning av lageravvecklingen inom motorhandeln. Här syns således inte de positiva signaler från motorhandeln som bland annat konjunkturbarometern har visat på i form av kraftigt förbättrade lageromdömen de två senaste kvartalen. Förklaringen kan vara att lageromslaget grundar sig på en fyrtvåkvartalsjämförelse som missar eventuella vändningar mellan de två senaste kvartalen.

Även industrilagren påverkade i stor utsträckning tillväxten negativt. BNP-utvecklingen hölls tillbaka med 1 procentenheter, och då framförallt lagren av produkter i arbete och färdigvaror. Dessa lager har nu haft ett negativt omslag under sex kvartal i rad, men nu syns tecken på att det har börjat vända uppåt. Botten för omslaget, mätt i kronor, ser nu ut att ha inträffat under fjärde kvartalet med en viss förbättring under första kvartalet och en ännu tydligare förbättring under andra kvartalet. Då lagren av produkter i arbete är en god signal om aktiviteten inom industrin är denna lagertyp intressant att se på avskilt från färdigvarorna. Denna uppdelning finns dock bara för primärstatistiken, vilken inte helt stämmer överens med nationalräkenskapernas uppgifter. Primärstatistiken visar dock att det var framförallt produkter i arbete, men även egentillverkade färdigvaror, som låg bakom dämpningen av det negativa omslaget för industrilagren.

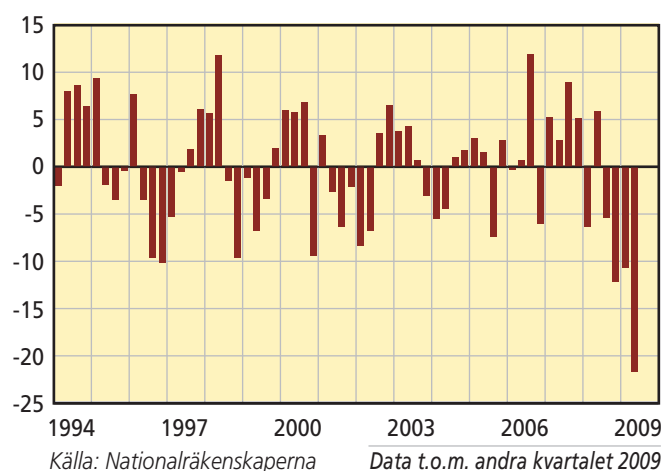
Fjärde kvartalet med negativt lageromslag

Tanken med lager är att de ska vara en buffert mellan leveranser och produktion och lagerökningar bör över tiden balansera mot lagerminskningar under förutsättningen att inga trendmässiga lagerförändringar görs. Således bör även lageromslaget balansera över tiden. Ett tidseriediagram

över lageromslaget visar även ett regelbundet mönster av omväxlande positiva och negativa omslag i perioder om 4–5 kvartal, med vissa avvikelser enstaka kvartal. I och med andra kvartalet har lageromslaget varit negativt fyra kvartal i rad. Förutsättningarna för det kommande lageromslaget tredje kvartalet är att det under tredje kvartalet 2008 skedde en stor lageruppbyggnad – den näst största för ett tredje kvartal sedan 1993. För att uppnå ett neutralt eller positivt lageromslag under tredje kvartalet 2009 krävs en minst lika stor lageruppbyggnad som under motsvarande kvartal 2008. Dock har just tredje kvartalet uppvisat stora lageruppbyggnader sedan 2006, även om säsongmönstret är mindre stadigt än för första och andra kvartalet.

Lageromslag

Miljarder kronor, fasta priser (lagerförändring respektive kvartal minus lagerförändring motsvarande kvartal föregående år)

Kontaktperson: Tomas Thorén, 08-506 941 46

Näringsliv

Tjänsteproduktionen växte åter

Under andra kvartalet 2009 skedde en stabilisering av näringslivets produktion och nivån var oförändrad jämfört med första kvartalet. Redan utvecklingen under det första kvartalet innebar en kraftig uppbromsning efter det dramatiska fallet under det sista kvartalet 2008. Tjänsteproduktionen började återigen växa under början av 2009 vilket innebar att produktionen för denna del av näringslivet föll endast ett kvartal. För varuproduktionens del är bilden en helt annan. Produktionsminskningarna blev nästan lika stora som under de närmast föregående kvartalen. Bakgrunden till det fortsatta raset i varuproduktionen, och främst då industrin, var den mycket svaga exportefterfrågan och det fortsatt kraftiga lageromslaget.

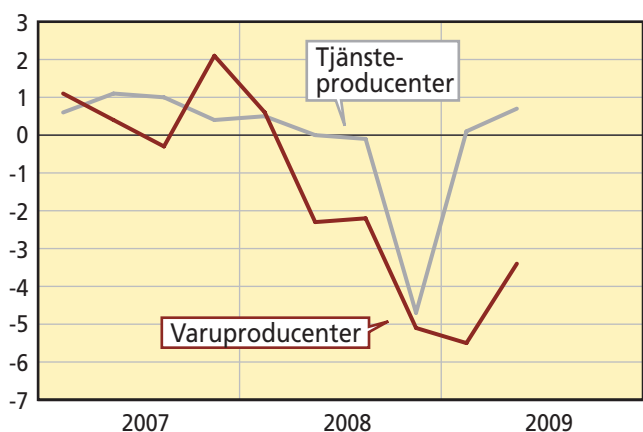
Den ekonomiska krisen har främst drabbat industrin

Under början av år 2009 började tjänsteproduktionen återigen att växa, även om takten i tillväxten var begränsad. Tjänsteproduktionen har därigenom fallit kraftigt bara under sista kvartalet 2008.

Utvecklingen för varuproduktionens förädlingsvärde har varit annorlunda. I och med det andra kvartalet 2009 har dess produktion minskat fyra kvartal i rad, och det med allt större tal fram till och med första kvartalet 2009. Takten avtog dock en del under andra kvartalet, även om den var fortsatt hög.

Förädlingsvärde i de varu- och tjänste-producerande branscherna

Procentuell förändring jämfört med föregående kvartal. Säsongsrensade värden

Källa: Nationalräkenskaperna Data t.o.m. andra kvartalet 2009

Utvecklingen av de stora branschaggregaten inom varu-produktionen är dock högst varierande. Verkstadsindustrin har fallit i särklass mest, i synnerhet motorfordonsindustrin och maskinindustrin. Fallet dämpades dock något under det andra kvartalet även om produktionsminskningen fortsatte i en takt som var större än någon gång tidigare efter 1992. Verkstadsindustrin har därigenom gått från en stadig tillväxt på 2 procent per kvartal till en krympande produktion under de två sista kvartalen 2008 och de två första kvartalen 2009 i en historiskt sett unik takt.

Den kemiska industrin har utvecklats bättre än flertalet industribranscher under det senaste året. Den har visserligen haft en svagt negativ utveckling under nästan två års tid, men relativt sett har den hållit produktionen väl uppe jämfört med andra delar av industrin. Det är främst läkemedlens förtjänst som efter ett svagt år 2007 har utvecklats bättre än de flesta industribranscher. Produktionen i skogsindustrin har haft liknande utveckling som de flesta industribranscher – produktionen har minskat men inte i närheten av de tal som gällt för verkstadsindustrin.

Tjänstebranscherna har utvecklats olika

Såväl transportsektorn som företagstjänsterna inklusive fastighetsbranschen är till betydande del beroende av att sälja tjänster till industrin och har därför inte varit opåverkade av industrins stora nedgång. Den något dämpade takten i industriproduktionens fall under det andra kvartalet 2009 har också medverkat till att bromsa upp produktionsfallet för transporter och företagstjänster. Minskningarna har dock även tidigare varit mindre för dessa industrinära tjänstebranscher, även om tillväxttakten successivt fallit kvartal efter kvartal från slutet av 2007. En förbättring av deras efterfrågan förutsätter en stabilisering av industriproduktionen vilken inte ännu har ägt rum under det första halvåret 2009.

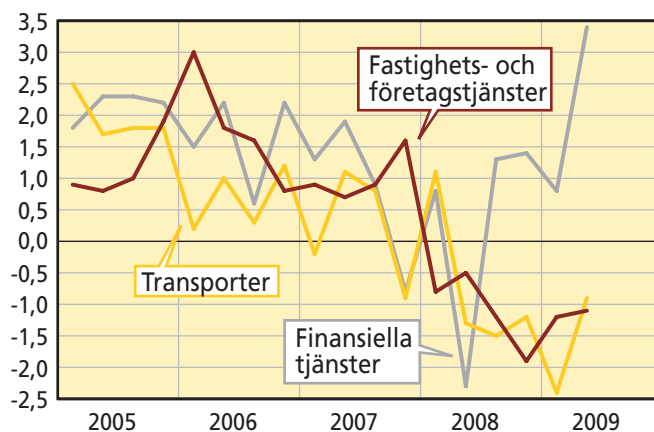
Produktionen i den finansiella sektorn nådde en tillväxttakt på tre och en halv procent under det andra kvartalet 2009 efter en acceleration från det fjärde kvartalet 2008 när tillväxten vände till positiva tal. Denna tillväxttakt har bara

överträffats en gång efter 1992. De finansiella branscherna nådde nämligen sin botten ett kvartal tidigare än flertalet andra branscher då de vände uppåt redan under det sista kvartalet 2008. Visserligen föll då provisionsintäkterna kraftigt, men det kompensades mer än väl av att utlåningen till framförallt företagssektorn, men även till hushållen ökade betydligt. Det kan bero på att storföretagen behövde låna i svenska banker när de inte kunde använda den internationella obligationsmarknaden samtidigt som deras lånebehov ökade när intäkterna föll mycket snabbare än kostnaderna. De olika finansiella stimulanserna gjorde också detta möjligt. Kronfallet medförde också att lån i svenska kronor måste vara större för att ersätta förfallna utländska lån. Dessutom ökade räntemarginalerna väsentligt, men det påverkar inte förädlingsvärdena mätt i fasta priser.

Handeln har haft en helt annorlunda utveckling. De första två kvartalen 2009 medförde en relativt normal utveckling även om expansionen startade från en mycket lägre nivå än före krisen. Det innebär att halva minskningen fortfarande återstår att ta igen. Den starka utvecklingen av hushållens inkomster har varit en positiv faktor bakom denna utveckling som trots en kraftigt ökad sparkvot har räckt till för att öka konsumtionen, och därmed bidragit till en positiv försäljningsutveckling för handeln. Av stor betydelse har också varit utländska besökares ökade köp i Sverige och svenskar-nas minskande köp i utlandet. Detta understryks av utvecklingen under april, då detaljhandelsförsäljningen ökade med hela tre och en halv procent säsongsrensat och jämfört med föregående månad och denna nivå höjdes ytterligare i juli med ett par procent. Förädlingsvärdet i denna bransch har vuxit stabilt fram till och med det första halvåret 2008 för att försvagas något under det tredje kvartalet. Det fjärde kvartalet medförde ett mycket kraftigt ras som inte har haft någon motsvarighet efter 1992, då en åttondel av förädlingsvärdet försvann mellan två kvartal. Förklaringen ligger i kollapsen av bilförsäljningen.

Förädlingsvärde för tre tjänstebranscher

Procentuell förändring jämfört med föregående kvartal. Säsongsrensade värden

Källa: Nationalräkenskaperna Data t.o.m. andra kvartalet 2009

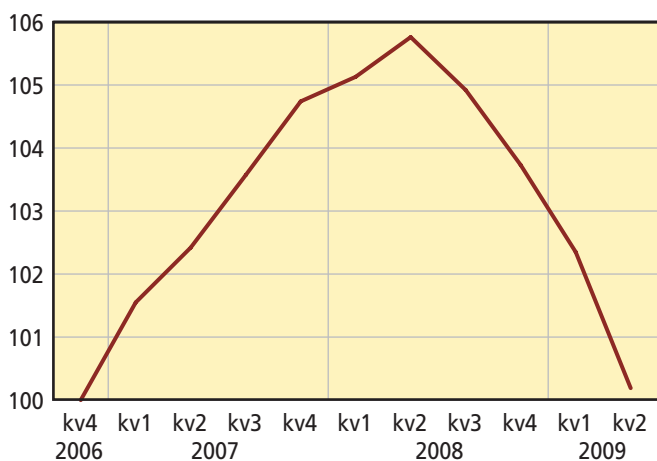
Denna återhämtning i handeln är, tillsammans med den finansiella sektorns tillväxt, den främsta orsaken till den visserligen begränsade men likafullt positiva utvecklingen i den

totala tjänsteproduktionen som uppmätts under det första halvåret 2009. Bakom denna stabilisering finns emellertid som nämnts en mycket splittrad bild bland delbranscherna.

Sysselsättningen har fallit markant

Det kraftiga produktionsfallet har nu fått ett betydande genomslag på antalet arbetade timmar. Hela den ökning som skedde från slutet av 2006 är nu uttraderad. Fallet från toppen som uppnåddes under det andra kvartalet 2008 har varit relativt brant, liksom den tidigare uppgången. Det är relativt stora tal. Översatt till sysselsättningstermer motsvarar det antalet arbetslösa innan krisen.

Arbetade timmar i privata näringslivet
Index kvartal 4 2006=100. Säsongrensade värden

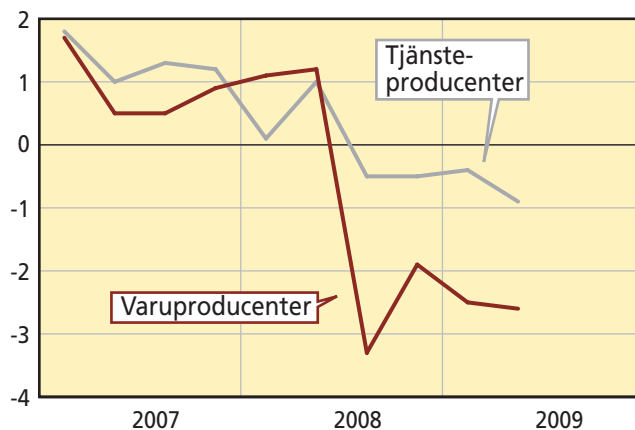
Källa: Nationalräkenskaperna Data t.o.m. andra kvartalet 2009

Den mer begränsade produktionsminskningen i tjänstebanscher har sin spegelbild i antalet arbetade timmar i dessa branscher. Takten i minskningen har fördubblats under det andra kvartalet 2009 jämfört med det första kvartalet. Det var under tredje kvartalet 2008 som utvecklingen gick från en viss expansion av antalet arbetade timmar till en begränsad nedgång.

De varuproducerande branscherna har minskat antalet arbetade timmar med mellan 2 och 3 procent per kvartal under de senaste fyra kvartalen. Här finns det dock ingen tendens till att medgången skall bli snabbare. Det är en begränsad nedgång jämfört med fallet i produktionen. Det innebär att produktionen måste öka kraftigt, inte minst i industrin, för att produktiviteten skall kunna återhämta sig utan en ytterligare kraftig minskning av antalet arbetade timmar.

Arbetade timmar

Procentuell förändring jämfört med föregående kvartal. Säsongrensade värden

Källa: Nationalräkenskaperna Data t.o.m. andra kvartalet 2009

Näringslivets produktivitet åter på väg uppåt, men från en låg nivå

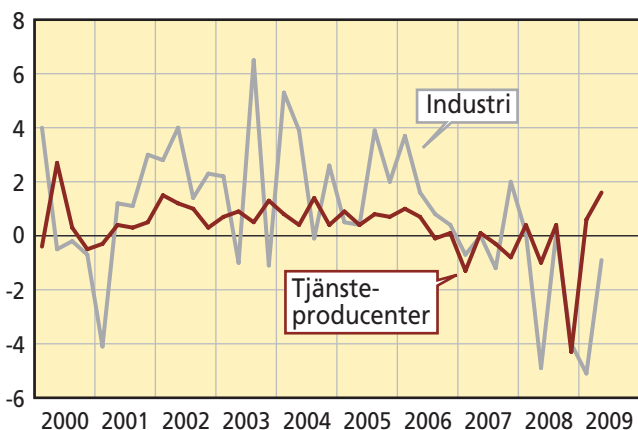
Under första kvartalet 2009 visade produktiviteten för de tjänsteproducerande branscherna åter en svag tillväxt och under det andra uppnåddes en betydande tillväxttakt på 1,6 procent. Arbetsproduktiviteten i de tjänsteproducerande delarna av näringslivet har slutat växa sedan det första halvåret 2006. Den har däremot inte minskat annat än marginellt under något av dessa kvartal förutom under det sista kvartalet 2008.

Det innebär att det finns en betydande översysselsättning eller underproduktion inom vissa branscher. Med dagens produktionsnivå innebär det att antalet arbetade timmar måste minska med drygt 4 procent för att nå produktivetsnivån från andra kvartalet 2006. Tar man också hänsyn till att den normala produktivitetstillväxten i tjänstebanscher är en halv procent per kvartal (lika med genomsnittet 1993–2006) så blir det totala skillnaden till den potentiella produktivetsnivån omkring 10 procent. Det kan dock delvis vara för alltid förlorad terräng då mycket av produktivetsarbetet troligen har avstannat under en tid. Produktionen borde dessutom kunna växa snabbare än dess långsiktiga trend när efterfrågan kommer tillbaka. Tillsammans reducerar detta behovet av att krympa antalet arbetade timmar. Likafullt är det en betydande skillnad som kvarstår.

För industrin är gapet dessutom betydligt större, närmare bestämt drygt tre gånger så stort. Dess branscher sysselsätter dock betydligt färre och industrins potential för att studsa tillbaka produktionsmässigt är också väsentligt större om det sker en återhämtning av exporten och lagren skall fyllas på igen.

Arbetsproduktivitet i industri och tjänste- produktion

Procentuell förändring jämfört med föregående kvartal. Säsongsrensade värden

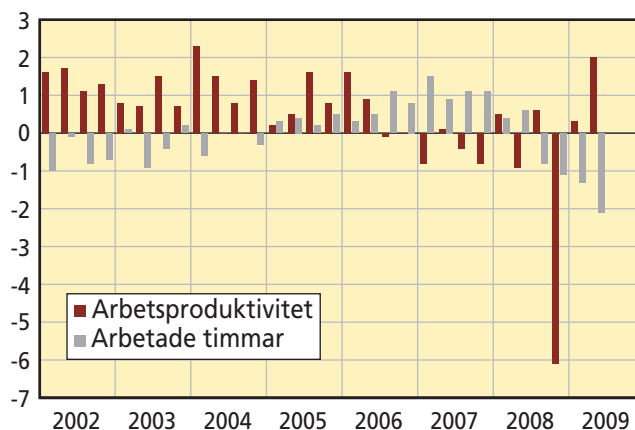

Källa: Nationalräkenskaperna Data t.o.m. andra kvartalet 2009

Produktivitetstillväxten var under andra kvartalet historiskt hög. Den negativa trenden för antalet arbetade timmar och framför allt en vändning av produktionsutvecklingen i industrin och förstärkning av tjänstesektorns tillväxt talar för fortsatta höga produktivitetstal.

Arbetsproduktivitet och arbetade timmar i näringslivet

Procentuell förändring jämfört med föregående kvartal. Säsongsrensade värden

Källa: Nationalräkenskaperna Data t.o.m. andra kvartalet 2009

Kontaktperson: Hans-Olof Hagén, 08-506 944 66

Arbetsmarknad

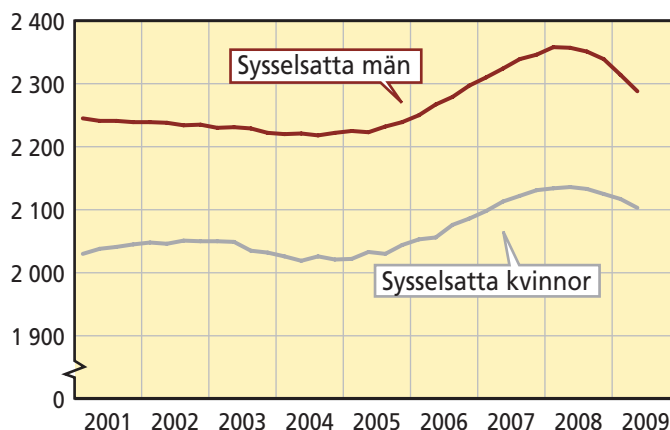
Snabb nedgång på arbetsmarknaden

Utvecklingen på arbetsmarknaden var fortsatt negativ under det andra kvartalet. Antalet och andelen sysselsatta fortsatte att sjunka i rask takt och den relativa arbetslösheten har nu nått ungefär samma höga nivå som under krisåren på 1990-talet. Den dystra utvecklingen har framför allt drabbat ungdomar. En ljuspunkt för tillfället är att antalet varsel har börjat sjunka och närma sig en mer normal nivå.

Arbetsmarknadens eftersläpning i förhållande till produktionen var tydlig andra kvartalet 2009. Det innebär att den stabilisering som noterats i produktionen ännu inte märks i statistiken över arbetsmarknaden. Säsongsrensade data visar att den snabba minskningen av sysselsättningen under det första kvartalet fortsatte under det andra. Männen sysselsättning minskade snabbast. Antalet sysselsatta var mer än 100 000 lägre än motsvarande kvartal 2008.

Sysselsatta 16–64 år efter kön

Säsongsrensade kvartalsvärden. Tusental

Källa: AKU och egna beräkningar Data t.o.m. andra kvartalet 2009

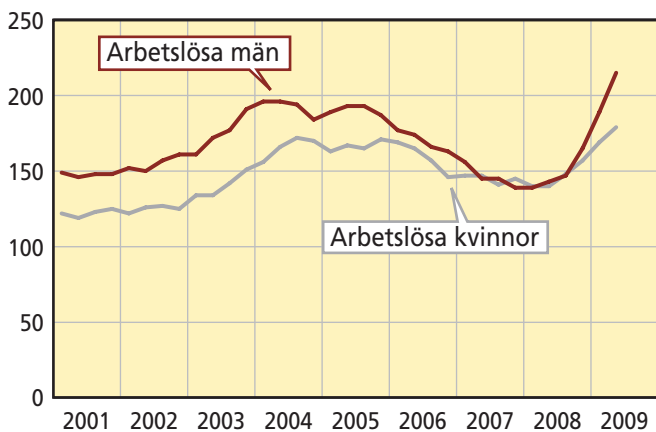
Det är framför allt industrin som har drabbats av nedgången, vilket innebär att arbetslösheten ökade snabbare bland männen än bland kvinnorna. Männen relativa arbetslöshet var närmare en procentenhet högre än kvinnornas. Arbetslösheten är i viss mån säsongberoende, men säsongsrensade data indikerar att cirka 36 000 fler var arbetslösa under det

andra kvartalet än under det första. Jämfört med andra kvartalet 2008 var arbetslösheten cirka 127 000 personer högre, motsvarande 2,6 procentenheter.

Andelen arbetslösa ligger nu i nivå med den som uppmättes under åren 1993–94, vilket var den högsta noteringen sedan mitten av 1970-talet.

Arbetslösa 16–64 år efter kön

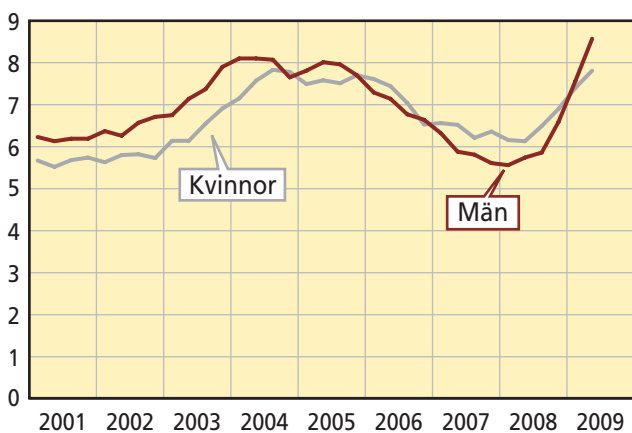
Säsongrensade kvartalsvärden. Tusental

Källa: AKU och egna beräkningar Data t.o.m. andra kvartalet 2009

Andel arbetslösa 16–64 år efter kön

Säsongrensade kvartalsvärden. Procent av arbetskraften

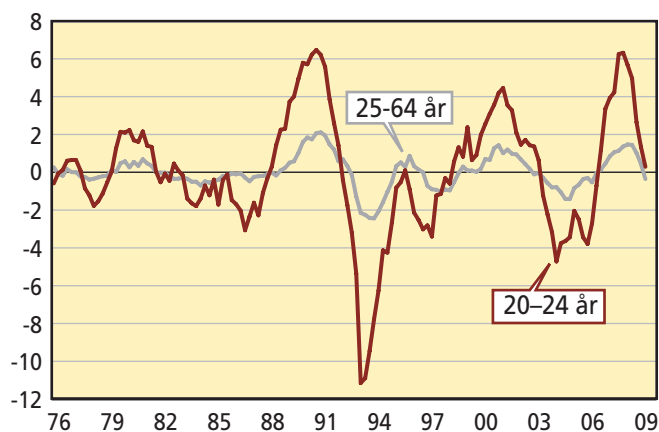

Källa: AKU och egna beräkningar Data t.o.m. andra kvartalet 2009

Sysselsättningsgraden är traditionellt lägre bland ungdomar. Den varierar också betydligt mer omkring den långsiktiga trenden. Det förefaller i själva verket som om variationen över tiden i sysselsättningsgraden i stort sett minskar med stigande ålder. Från utbudssidan kan båda fenomenen troligen till viss del förklaras av att alternativen till lönearbete, till exempel fortsatt utbildning, upplevs vara fler i yngre åldrar. På efterfrågesidan inverkar antagligen förtursreglerna vid uppsägning under nedgångar, liksom den högre utbildningsnivån och den lägre lönekostnaden för ungdomar under uppgångar i konjunkturen.

Andel sysselsatta i olika åldersgrupper

Procentuell avvikelse från den långsiktiga trenden¹

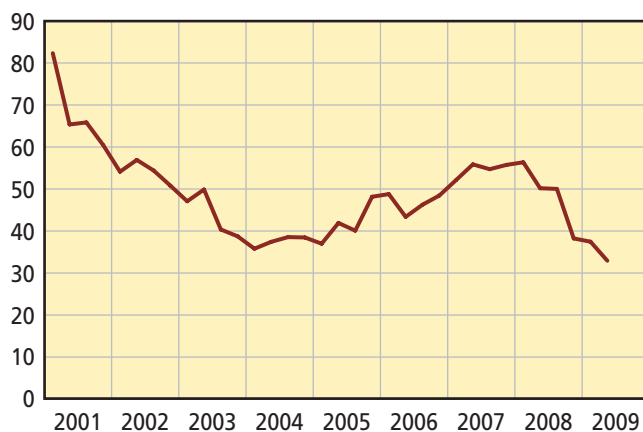
Källa: AKU och egna beräkningar Data t.o.m. andra kvartalet 2009

De förhoppningar om en stabilisering som väcktes av den långsammare minskningen av antalet lediga jobb som noterades under första kvartalet grusades under andra kvartalet. De lediga jobben minskade återigen i snabb takt och blev 34 procent färre än för ett år sedan. De jobb som behöver tillsättas omgående, vakanserna, har minskat med 60 procent på ett års sikt.

Såväl de lediga jobben som vakanserna är fortfarande något fler än under den förra lågkonjunkturen på arbetsmarknaden omkring 2004, men ser ut att närma sig den nivån i rask takt. Ingen gång under 2000-talet har det dock funnits färre lediga jobb inom industrin.

Lediga jobb

Säsongrensade kvartalsvärden. Tusental

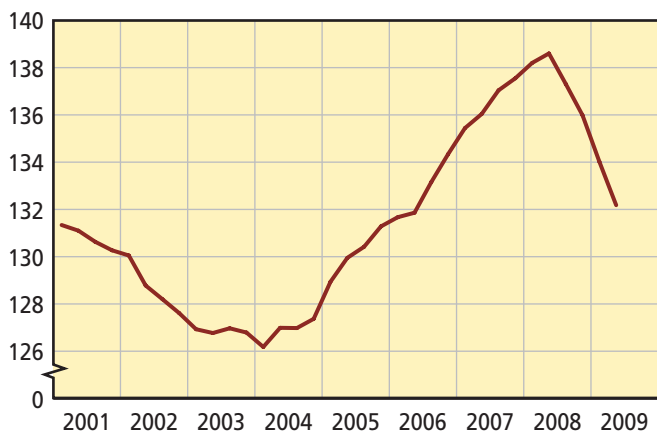
Källa: Konjunkturstatistik över vakanser (KV) och egna beräkningar Data t.o.m. andra kvartalet 2009

Antalet arbetade timmar, som brukar ändras något tidigare i konjunkturförloppet än antalet sysselsatta, fortsatte att minska – till och med i något snabbare takt än föregående kvartal.

¹ Den trendmässiga sysselsättningen har beräknats med hjälp av Hodrick-Prescott-filter i Demetra Tramo/Seats.

Arbetade timmar

Säsongrensade kvartalsvärden. Miljoner timmar per vecka

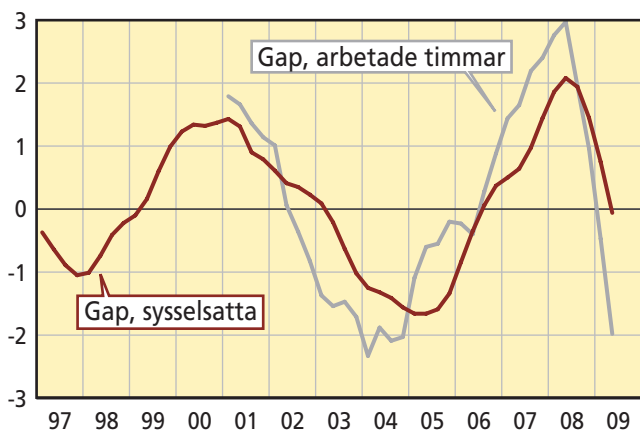

Källa: AKU och egna beräkningar Data t.o.m. andra kvartalet 2009

Arbetsmarknadsgapen¹, det vill säga sysselsättningens avvikelse från en långsiktig trend, fortsatte att minska under andra kvartalet. Antalet arbetade timmar ligger klart under trenden och antalet sysselsatta kommer av allt att döma att göra det nästa kvartal.

Arbetsmarknadsgap

Antal sysselsatta och arbetade timmar i förhållande till deras respektive långsiktiga trender. Procent²

Källa: Kortperiodisk sysselsättningsstatistik (KS), AKU och egna beräkningar Data t.o.m. andra kvartalet 2009

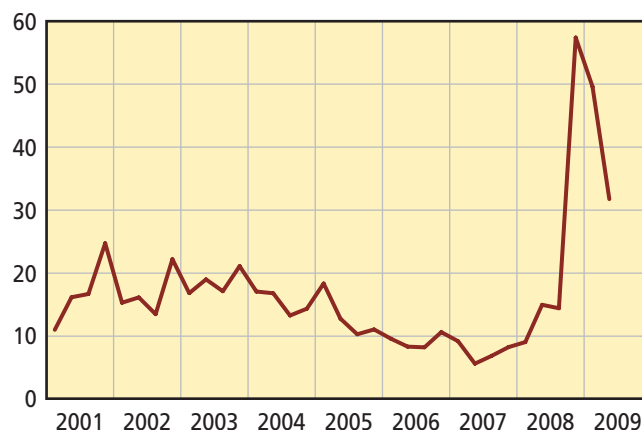
Antalet varsel normaliseras

Varslen om uppsägning av fast anställd personal, som nådde en rekordhög nivå i slutet av 2008, minskade något i början av 2009. Under andra kvartalet fortsatte minskningen men det lades fortfarande fler varsel än någon gång tidigare under 2000-talet, cirka 32 000. De uppgifter som finns för

juli och augusti tyder på att minskningen fortsätter och att varslen under tredje kvartalet kommer att ligga på en normal nivå, det vill säga omkring 15 000.

Varsel om uppsägning

Tusental

Källa: Arbetsförmedlingen Data t.o.m. andra kvartalet 2009

Flödena av personer med fast anställning till arbetslöshet och ut ur arbetskraften var fortfarande höga under andra kvartalet. Flödena är säsongberoende och därför vanskliga att bedöma från kvartal till kvartal, men även med hänsyn tagen till säsongeffekten förefaller flödena från fasta anställningar vara på väg att minska³.

Summan av flödena från fast anställning, antingen till arbetslöshet eller ut ur arbetskraften (med hänsyn tagen till vad som kan bedömas vara normalt), överensstämde under första kvartalet ganska väl med antalet varsel föregående kvartal. Samma jämförelse mellan andra och första kvartalet antyder att utflödet från fasta anställningar understiger antalet varsel. Det kan möjligen tyda på att en mindre andel av varslen realiserats under den senare perioden.

Drygt 80 000 personer gick under andra kvartalet från arbetslöshet till tidsbegränsad anställning och cirka 100 000 fick en sådan anställning som nytilkomna på arbetsmarknaden. Dessa tal är bara något lägre än ett år tidigare men som väntat betydligt lägre än 2006 och 2007.

Arbetslöshetsrisken, som är starkt säsongberoende och måste jämföras med motsvarande kvartal tidigare år, var påfallande hög för fast anställda under andra kvartalet. Däremot var arbetslöshetsrisken för tidsbegränsat anställda ungefär densamma som tidigare år. Ungefär samma mönster visar sig i statistiken över jobbchanser; möjligheterna för arbetslösa eller personer utanför arbetskraften att få en fast anställning var mycket mindre än normalt medan chansen att få en tidsbegränsad anställning var nära den normala. Möjligen har försämringen av arbetsmarknadsläget nu nått en sådan nivå att möjligheterna att möta den med avskedanden av tidsbegränsat anställda är uttömd. Det kan också tänkas att fler arbetsgivare än vanligt väljer tidsbegränsade anställningar i stället för fasta i det utsatta konjunkturläget.

¹ En utförlig beskrivning av begreppet arbetsmarknadsgap gavs i Sveriges Ekonomi nummer 2 2009.

² De långsiktiga trendvärdena för andra kvartalet har genomgående tagits fram genom att skriva fram föregående kvartals långsiktiga trendvärde med ett kvartal. Det senaste kvartalets observerade värden har således inte tillåtits påverka trenderna.

³ Flödesstatistiken i AKU påbörjades tredje kvartalet 2005. Tidsserien är därför för kort för att kunna säsongrenas.

Flöden mellan olika tillstånd på arbetsmarknaden

Förändring från första kvartalet 2009 till andra kvartalet 2009. Tusental

Från	Till						Summa
	Fast anst.	Tidsbegr. anst.	Föret., medhjäl.p.	Arbetslösa	Ej i arbetskraften		
Fast anställda	3 309	37	8	32	36	3 422	
Tidsbegr. anst.	64	423	4	35	38	565	
Företagare och medhjäl.p.	4	3	450	3	5	466	
Arbetslösa	14	81	5	236	48	384	
Ej i arbetskraften	12	100	5	146	1 847	2 109	
Summa	3 403	644	471	452	1 974	6 945	

Källa: AKU

Industrin fortsätter att minska

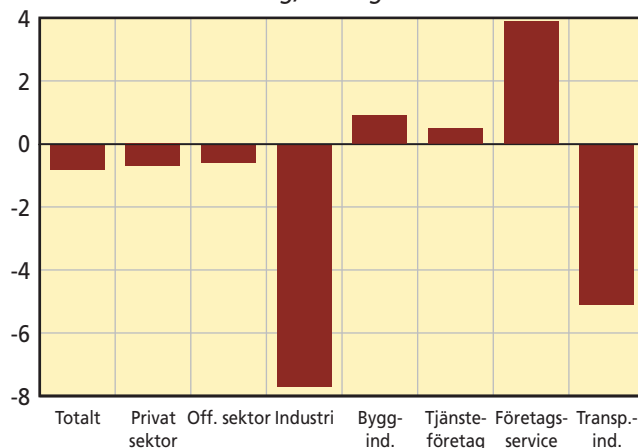
Det etablerade intrycket att industrin är den näringsgren som drabbats hårdast av konjunkturedgången förstärktes under andra kvartalet. Industrisysselsättningen minskade med närmare åtta procent från första kvartalet. Företags-tjänsternas tendens att kompensera industriföretagens minskning av sysselsättningen var ännu mera påtaglig denna gång.

Den vanligtvis mycket konjunkturkänsliga byggindustrin ökade sin sysselsättning under andra kvartalet. Det ligger

nära till hands att tro att de särskilda finanspolitiska stimulanserna till byggandet har satt spår i sysselsättningen.

Antal anställda andra kvartalet 2009 jämfört med första kvartalet 2009 efter bransch

Procentuell förändring, säsongrensade värden

Källa: Kortperiodisk sysselsättningsstatistik (KS) och egna beräkningar

Kontaktperson: Claes-Håkan Gustafson, 019-17 61 19

Utveckling av några indikatorer på arbetsmarknadsläget

År	Kvartal	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal personer	Arbetade	Antal	Antal
		sysselsatta	sysselsatta	arbetslösa	arbetslösa av	utanför	timmar	lediga	varsel
		16-64 år	av befolkn.	16-64 år	arb.kraften	arb.kraften	16-64 år	jobb	
		1 000-tal	16-64 år	1 000-tal	16-64 år	1 000-tal	1 000-tal	1 000-tal	1 000-tal
			Procent		Procent				
2002	1	4 222	74,7	287	6,4	1 143	132 770	55	15
	2	4 311	76,1	296	6,4	1 055	132 740	62	16
	3	4 344	76,6	271	5,9	1 056	114 920	52	13
	4	4 265	75,1	263	5,8	1 152	135 140	48	22
2003	1	4 211	74,0	308	6,8	1 170	130 970	48	17
	2	4 308	75,6	332	7,2	1 057	129 060	55	19
	3	4 328	75,8	304	6,6	1 074	112 940	38	17
	4	4 233	74,1	314	6,9	1 167	135 080	36	21
2004	1	4 175	73,0	365	8,0	1 182	128 620	36	17
	2	4 262	74,4	398	8,5	1 071	131 450	41	17
	3	4 312	75,1	348	7,5	1 080	111 910	37	13
	4	4 227	73,5	325	7,1	1 197	134 230	36	14
2005	1	4 178	72,6	364	8,0	1 213	129 660	38	18
	2	4 269	74,1	399	8,6	1 096	137 110	46	13
	3	4 335	75,1	337	7,2	1 101	115 460	38	10
	4	4 268	73,8	327	7,1	1 190	138 430	45	11
2006	1	4 234	73,0	358	7,8	1 209	137 590	49	10
	2	4 331	74,4	379	8,0	1 112	132 820	48	8
	3	4 434	76,0	302	6,4	1 098	119 050	44	8
	4	4 365	74,7	282	6,1	1 200	141 180	45	11
2007	1	4 338	74,0	315	6,8	1 205	141 610	53	9
	2	4 446	75,7	328	6,9	1 096	137 730	61	6
	3	4 543	77,2	265	5,5	1 073	122 550	52	7
	4	4 452	75,5	259	5,5	1 182	144 550	52	8
2008	1	4 421	74,8	291	6,2	1 196	138 410	57	9
	2	4 509	76,2	318	6,6	1 091	146 700	55	15
	3	4 567	77,1	272	5,6	1 086	121 770	48	14
	4	4 440	74,7	293	6,2	1 209	144 400	36	57
2009	1	4 356	73,2	375	7,9	1 218	136 900	38	50
	2	4 408	74,0	445	9,2	1 104	135 700	36	32
Källor:		AKU	AKU	AKU	AKU	AKU	AKU	KV	Af

Finanskrisen speglad i balansräkningarna

Likviditetsbristen i banksystemet har upphört

Statistiken indikerar att bankerna inte har tillfört ytterligare likviditet till företag och hushåll under sommarmånaderna. De nya förmånliga lånen från Riksbanken har snarare använts för att minska annan, troligen dyrare, skuldsättning. En slutsats blir således att bankerna inte längre har behov av ytterligare lån för att säkerställa sin kreditgivning utan man städar snarare i sina befintliga portföljer. En annan slutsats som följer av detta är att Riksbankens motiv för att fortsätta utlåningen till banksystemet har blivit mer penningpolitiskt drivet än av behovet att tillföra mer likviditet.

Det kommer alltfler tecken på fortsatt förbättring av situationen på såväl de finansiella marknaderna som inom den reala ekonomin. Möjligheterna för banker och företag att finansiera sig på de internationella kapitalmarknaderna har förbättrats betydligt under våren och sommaren 2009. Det finansiella systemets funktion är dock fortfarande starkt beroende av det stöd som stater och centralbanker ger. I Sverige fortsätter Riksbanken att erbjuda alltmer förmånliga lån till bankerna. De senaste månaderna har Riksbankens motiv till att fortsätta låna ut pengar på allt längre löptider och till förmånliga räntevillkor varit mer penningpolitiskt drivna än av akut likviditetsbrist.

De flesta bedömare är också överens om att krisen inte är över trots att en finansiell och real uppgång har inletts i många delar av världen. Snarare är det så att den akuta kris hanteringen är över och nu börjar en period av stabilisering av marknader och företags och bankers balansräkningar.

Banksektorn och finanskrisen

I tidigare nummer av Sveriges Ekonomi har utvecklingen av den svenska banksektorns¹ balansräkningar beskrivits ur några olika perspektiv. I en första artikel beskrevs bland annat att den finansiella sektorns tillväxt i relation till den reala ekonomin (BNP) nära nog fördubblades under perioden 1980 till 2008. Där konstaterades också att ökningen i den finansiella sektorn inte främst förklarades av ökad utlåning till hushåll och företag utan av en kraftig tillväxt i bankernas utlåning till utlandet. I en andra artikel studerades banksektorn i ett avsevärt kortare perspektiv. Ett försök gjordes att spegla finanskrisens första månader i den finansiella statistiken. Några slutsatser som kan nämnas var att det på övergripande nivå var svårt att utifrån banksektorns balansräkningar utläsa några stora effekter av finanskrisen. Samtidigt konstaterades att Riksbankens och övriga statens insatser för att garantera tillgången på krediter till hushåll och företag var avgörande för funktionaliteten av den svenska kreditmarknaden under hösten och vintern 2008/2009. I artikeln pekades också på att kronförsvagningen under

andra halvåret 2008 innebar att banksektorns tillgångar och skulder i utländsk valuta ökade kraftigt. Detta motverkade då de stora skuldeddragningar av värdepapperslån som bankerna tvingades till under krisens första månader. Slutligen antogs att krisen i en andra våg kommer tillbaka till den finansiella sektorn med kreditförluster, vinststapp och krympande balansräkningar.

Denna artikel tar delvis vid där den förra artikeln slutade genom att fortsätta beskriva utvecklingen av banksektorns balansräkning under första halvåret 2009 såsom det speglas främst i finansmarknadsstatistiken. Alltsedan krisen bröt ut i september förra året har staten och Riksbanken vidtagit alltmer omfattande, i många fall för bankerna väldigt förmånliga, åtgärder för att förse bankerna med likviditet som i sin tur ska kunna lånas ut till företag och hushåll. Sammanlagt har Riksbanken lånat ut närmare 500 miljarder kronor i olika låneprogram.

En särskild utvikning om bankernas engagemang i Baltikum och övriga Östeuropa görs i det följande. Storleken på banksektorns kreditförluster är kända och har ännu inte nått i närheten av de förlustnivåer som svenska banker gjorde under 90-talets finanskris. Med utestående fordringar på cirka 600 miljarder kronor i de baltiska länderna har dock bankerna fortfarande stora riskexponeringar. Att merparten av utlåningen är i euro² är givetvis en riskfaktor för ytterligare kreditförluster. Med utgångspunkt i statistik från BIS³ har också en jämförelse gjorts mellan ett antal övriga europeiska länders fordringar mot Östeuropa.

Ingen effekt på bankernas balansräkningar under finanskrisens första fas

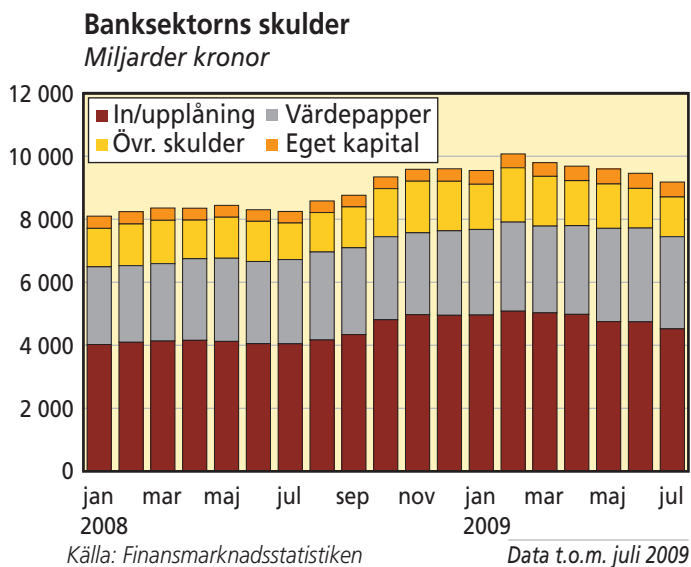
Finanskrisens påverkan på bankernas och bostadsinstituten balansräkningar på aggregerad nivå var under andra halvåret 2008 tämligen begränsad. Utlåningen till hushåll och företag fortsatte att öka, om än i långsam takt. Värdet på tillgångar i form av aktier och andra värdepapper förändrades inte heller nämnvärt. Den ekonomiska krisen innebar dock att de senaste årens kraftiga tillväxt i bankernas balansräkningar avstannade.

1 Med banksektorn avses i denna artikel banker och bostadsinstitut.

2 Se exempelvis Finansinspektionens rapport "Effekterna av de statliga stabilitetsåtgärderna" sjunde rapporten 2009.

3 BIS (Bank for International Settlements) är ett internationellt bolag som ägs av ett femtiotal centralbanker och ska främja internationellt och monetärt samarbete.

Inom bankernas skuldsida syntes inte heller några stora förändringar till följd av krisen. Inlåningen i banksystemet ökade successivt under merparten av 2008 med undantag av de två sista månaderna då den i princip låg helt stilla. Den största effekten syntes i bankernas värdepappersupplåning då det närmast blev tvärstopp för upplåning på de internationella kapitalmarknaderna. Ett stopp som innebar att bankernas utestående värdepappersstock minskade med cirka 200 miljarder kronor.

Genom statens och Riksbankens massiva stöd i form av garantier och lån lyckades ändå bankerna upprätthålla utlåningen till företag och hushåll. Därmed kom bankernas balansräkningar på aggregerad nivå att påverkas relativt lite av de första månadernas härjningar av finanskrisen.

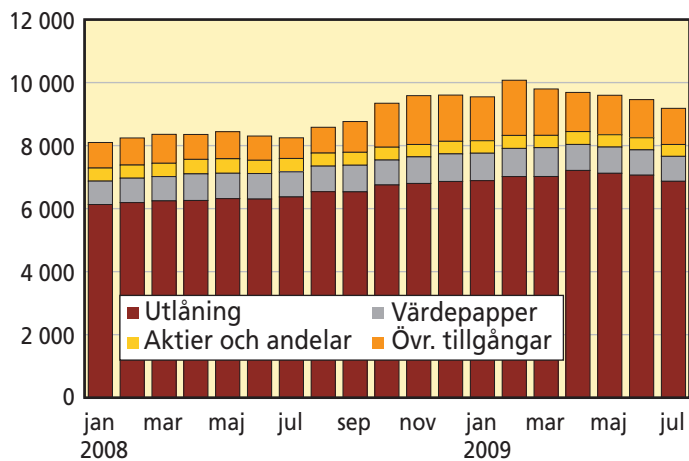
Under 2009 började balansomslutningen krympa

I diagrammet ovan framgår att i februari toppade balansomslutningen kring tiotusen miljarder kronor. Sett i relation till BNP är det drygt 3 gånger större. Under våren och sommaren krympte balansräkningen i banksektorn successivt och vid utgången av juli var tillgångar och skulder 900 miljarder kronor lägre än i februari. Det är framför allt tillgångar och skulder i utländska valutor som har minskat. I princip är balansomslutningen tillbaka på den nivå som rådde när den akuta krisen inleddes hösten 2008. Inom bankernas tillgångssida kan man se att det är posten övriga tillgångar som krympt mest. Drygt hälften av övriga tillgångar består av värdet på utestående derivat¹. Den kraftiga förstärkningen av kronkursen under våren och sommaren var en bidragande orsak till den krympande tillgångsmassan.

¹ På bankernas tillgångssida redovisas värdet av utestående derivatkontrakt med positivt värde. Följaktligen redovisas på bankernas skuldsida det utestående värdet av kontrakt med negativt värde.

Banksektorns tillgångar

Miljarder kronor

Sedan årsskiftet har bankernas samlade utlåning, inhemskt och till utlandet, minskat något i värde. Mellan januari och april 2009 steg utlåningen med cirka 250 miljarder för att sedan falla tillbaka med knappt 350 miljarder kronor. 350 miljarder motsvarar ungefär 7 procent av banksektorns samlade utlåning. Minskningen under sommaren skedde främst mot utländska motparter, framför allt mot utländska banker. Det skedde också en viss neddragning av utlåningen till svenska icke-finansiella företag medan en svag ökning noterades för hushållslånen.

Riksbanken erbjuder ökade lånemöjligheter

Alltsedan september 2008 har Riksbanken genom olika typer av låneprogram erbjudit förmånlig finansiering till bankerna som ersättning för en illa fungerande kreditmarknad. Lån på tre och sex månader till rörlig ränta erbjöds under hösten. En följd av utlåningen blev att Riksbankens balansräkning under loppet av några få månader bildligt talat exploderade och utlåningen ökade med närmare 500 miljarder kronor. Samtidigt sänktes reporäntan dramatiskt till historiskt låga nivåer. I övriga Europa och i USA genomfördes liknande åtgärder för att stötta det finansiella systemet. Dessa åtgärder var helt nödvändiga för att undvika en total kreditkrasch.

Under våren och sommaren 2009 har kreditmarknaden fortsatt att hacka och Riksbanken ansåg att kreditgivning till främst företag fortfarande inte fungerade som önskat. Därför presenterades fler låneprogram med lån med allt längre löptider och reporäntan sänktes ytterligare till nivåer mycket nära noll. I detta läge uppstår ytterligare problem för Riksbanken och för ekonomin i sin helhet: en reporänta nära noll innebär att effektiviteten i penningpolitiken genom ytterligare sänkt ränta blir mycket begränsad. Riksbanken började diskutera olika åtgärder att stötta den förda penningpolitiken. Ett citat från Riksbankens penningpolitiska protokoll den 20 april 2009 löd: "Man bör dessutom överväga att längre fram komplettera reporäntesänkningen med så kallade okonventionella eller extraordinära åtgärder".

I samband med Riksbankens senaste sänkning av reporäntan till 0,25 procent presenterade därför Riksbanken ytterli-

gare ett förmånligt lånepaket. Man erbjöd banksystemet ett ettårigt lån till fast ränta. Sammanlagt auktionerades 100 miljarder kronor ut till en ränta motsvarande 0,45 procent. Detta lån var mycket populärt och övertäcknades med mer än 80 miljarder kronor.

Banksektorn valde då att dra ned betydligt på sina övriga riksbankslån, med kortare löptider och sämre räntevillkor, i stället för att öka kreditgivningen till övriga marknaden. Man har således kommit att få ytterligare lägre räntekostnader och längre räntebindningstider på sina lån från Riksbanken. Sannolikt bidrar detta också till att bankernas kunder i sin tur också får lägre lånekostnader. Dock verkar det inte som om ytterligare likviditet har tillförts hushåll och företag utan snarare har banksektorn dragit ned annan, troligtvis dyrare, skuldsättning.

I september 2009 auktionerade Riksbanken ut ytterligare 100 miljarder i lån på 12 månader med fast ränta. Även detta lån övertäcknades. Samtidigt erbjöd man också nya lån på kortare löptider i både svenska kronor och utländsk valuta. Inga bud på dessa lån inkom meddelade Riksbanken på sin hemsida. Det stärker bilden av att banksektorn inte längre har behov av att ta upp mer lån utan omfördelar snarare i sina befintliga portföljer i syfte att få bättre lönsamhet. En annan slutsats blir därmed också att Riksbankens motiv till att fortsätta låna ut pengar på allt längre löptider och till förmånliga räntevillkor varit mer penningpolitiskt drivna än motiverade av akut likviditetsbrist i ekonomin.

I finansmarknadsstatistiken kan alltså noteras att bankers och bostadsinstituts balansräkningar börjar krympa under 2009. Det beror bland annat på att utlåningen till utlandet har minskat samt lägre marknadsvärden på finansiella derivat. Här spelar en allt starkare kronkurs en viktig roll. När kronan stärks innebär det att tillgångar och skulder i utländsk valuta minskar uttryckta i svenska kronor. Förutom växelkursens påverkan på balansräkningen har också bankerna minskat sin balansomslutning genom amorteringar av skulder och faktiskt minskning av utlåningen till sina motparter, främst utländska banker.

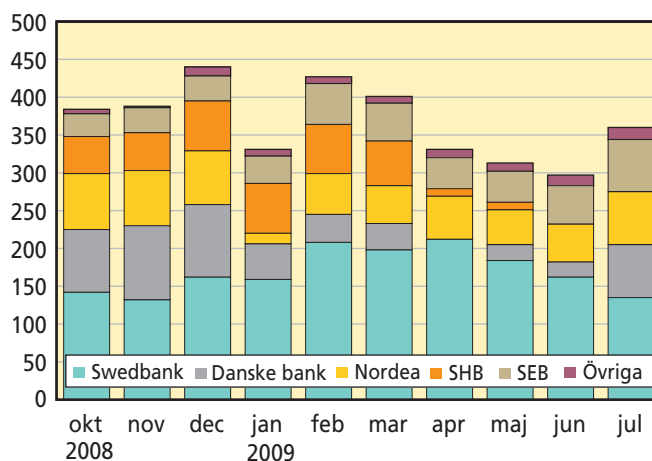
Vad har hänt med Riksbankslånen i respektive storbank?

I oktober förra året inledde Riksbanken sin kreditgivning till bankerna. Det handlade både om lån i utländska valutor och svenska kronor. De första månaderna handlade det om ungefär lika fördelning av lån i valuta och SEK. Under 2009 har andelen lån i kronor alltmer kommit att dominera Riksbankens utlåning.

I finansmarknadsstatistiken kan man följa de enskilda bankernas lån från Riksbanken. Samtliga storbanker har tagit del av Riksbankens utlåning.

Bankernas lån från Riksbanken

Miljarder kronor

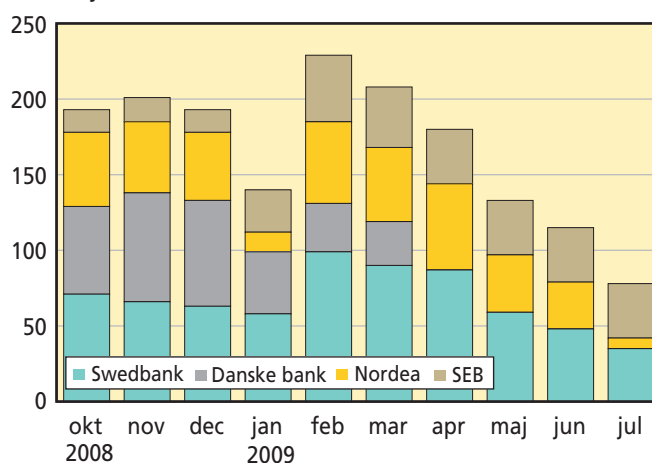
Källa: Finansmarknadsstatistiken

Data t.o.m. juli 2009

Däremot har behoven av lån i svenska kronor respektive utländsk valuta skiljt sig åt mellan bankerna. Det är Swedbank, Nordea, Danske Banks Sverigefilial och SEB som tagit lån i utländsk valuta. Handelsbanken har under finanskrisen helt avstått från att ta upp valutalån i Riksbanken. Låneskulden till Riksbanken i utländska valutor var som störst i februari och uppgick då till cirka 230 miljarder kronor. Därefter har bankerna successivt avvecklat denna skuld och i juli uppgick den till knappt 80 miljarder. Minskningen av valutaskulden beror sannolikt på två saker. För det första har det statliga garantiprogrammet¹ inneburit att ett par banker har kunnat emittera lån på den internationella kapitalmarknaden. För det andra, vilket förmodligen är det viktigaste skälet, har det generellt blivit lättare och billigare för bankerna att emittera värdepapper i utlandet under våren och sommaren och därmed har man kunnat minska ned på valutalånen från Riksbanken.

Bankernas lån i utländsk valuta från Riksbanken

Miljarder kronor

Källa: Finansmarknadsstatistiken

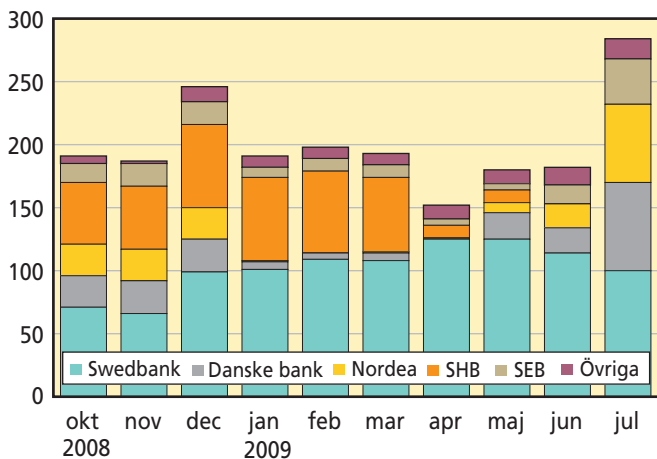
Data t.o.m. juli 2009

När det gäller lån i kronor är trenden den motsatta det vill säga bankerna ökade kronupplåningen från Riksbanken un-

¹ Regeringen införde i oktober 2008 ett garantiprogram för att stödja bankernas och bostadsinstituts medelfristiga finansiering. Mot en avgift kunde därmed banksektorn avtala med staten om en garanti för nyupplåning.

der våren och sommaren. De förmånliga villkoren för dessa lån är givetvis en viktig förklaring till ökningen. I diagrammet nedan kan man se att samtliga banker tagit lån i kronor under finanskrisen. Dock visar statistiken till och med juli att Handelsbanken även har avvecklat sin kronupplåning i Riksbanken.

Bankernas lån i svenska kronor från Riksbanken Miljarder kronor

Källa: Finansmarknadsstatistiken

Data t.o.m. juli 2009

Svenska bankers exponering i Baltikum

Att svenska banker har stora fordringar i Östeuropa i allmänhet och i Baltikum i synnerhet är allmänt känt. I det följande redogörs först för storleken på de svenska bankernas fordringar i Baltikum. Därefter görs en jämförelse mellan några europeiska länder, bland annat Sverige, som har ett banksystem med stora engagemang i Östeuropa. Det statistiska underlaget för detta avsnitt är främst hämtat från BIS konsoliderade bankstatistik¹.

I slutet av 1990-talet inleddes på allvar de svenska bankernas expansion i de baltiska länderna. Under första halvan av 2000-talet ökade exponeringarna i måttlig takt för att växa markant i slutet av 2005. Den därpå följande fyraårsperioden innebar i det närmaste en tredubbling av fordringarna. Vid utgången av mars 2009 uppgick således de samlade fordringarna² i Baltikum till cirka 600 miljarder kronor. Den absoluta merparten av dessa fordringar består av utlåning. I BIS-statistiken redovisas ingen uppdelning av tillgångsslagen men Finansinspektionen uppger i sina rapporter³ att den samlade utlåningen i Baltikum uppgick till 500 miljarder vid årsskiftet 2008/2009 för att vid halvårsskiftet 2009 uppgå till 440 miljarder kronor. Med andra ord finns förutom fordringar i form av utlåning även andra slag av tillgångar i Baltikum som motsvarar i grova drag 100 miljarder kronor.

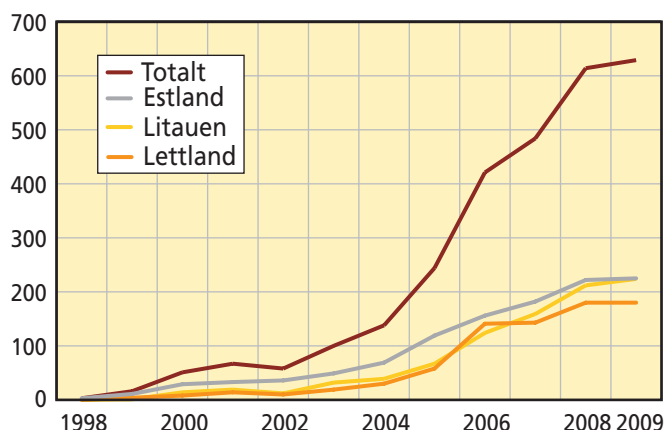
1 BIS "Consolidated banking statistics" www.bis.org

2 I de samlade fordringarna dominerar utlåning till olika motparter men även värdepappersinnehav, derivatpositioner samt andra tillgångsslag kan ingå.

3 Finansinspektionen, se t.ex. "Effekterna av de statliga stabilitetsåtgärderna" De fjärde och sjunde rapporterna 2009.

4 Finansinspektionen, "Effekterna av de statliga stabilitetsåtgärderna" sjunde rapporten 2009.

Svenska bankers fordringar i Baltikum Miljarder kronor

Källa: BIS "Consolidated Banking Statistics" Data t.o.m. mars 2009

Anm. Värdena avser december respektive år utom för 2009 där värdet avser mars.

Finansinspektionen uppger också i sin rapport att en stor del av utlåningen, närmare 90 procent, i Baltikum är i utländska valutor, främst euro. Normalt anses det väldigt riskfyllt att ge lån i en valuta och ha säkerheter som är denominerade i andra valutor. I Baltikum handlade det konkret om att utlåningen till företag och hushåll skedde i euro medan en stor del av säkerheterna (där det krävdes säkerheter) var i form av fastigheter, småhus med mera som är uttryckta i den inhemska valutan. Detta ansågs inte vara något stort problem ända fram till krisens utbrott sommaren 2008 eftersom de tre baltiska valutorna sedan ett antal år är knutna till euron. Vägen till ett EMU-medlemskap tedde sig då som relativt oproblematiskt och därmed var riskbedömningen vid utlåning i euro förmodligen annorlunda än vid annan valutautlåning. Att det sedan fanns andra risker med utlåningen i Baltikum än valutarisker är omskrivet på många håll. Leasing av eller lån till lyxbilar och andra konsumtionsvaror till personer med relativt små inkomster var väldigt omfattande. Den låga räntan och ständiga tillväxten togs för självklar.

Finanskrisen kom sedan att drabba de tre länderna med enorm kraft. Följden har blivit negativ tillväxt och fallande tillgångspriser. Detta förstärks givetvis av att en mängd stöd-paket och lån från IMF, EU och inte minst från de nordiska länderna har innehållit en massa krav på länderna. Krav som innebär skattehöjningar och utgiftsminskningar i främst offentlig sektor. Med andra ord pågår en "intern devalvering" i länderna som drabbar företag och hushåll och därmed också deras förmåga att klara av att betala räntor och amorteringar på lån. Här kommer då finanskrisen tillbaka till den finansiella sektorn via åtstramningen i den reala ekonomin. Detta är ju ett faktum att exempelvis de svenska storbankerna har redovisat kreditförluster under det första halvåret på cirka 30 miljarder kronor. Finansinspektionen uppger att 12,8 miljarder (43 %) av dessa förluster härrör från Baltikum⁴.

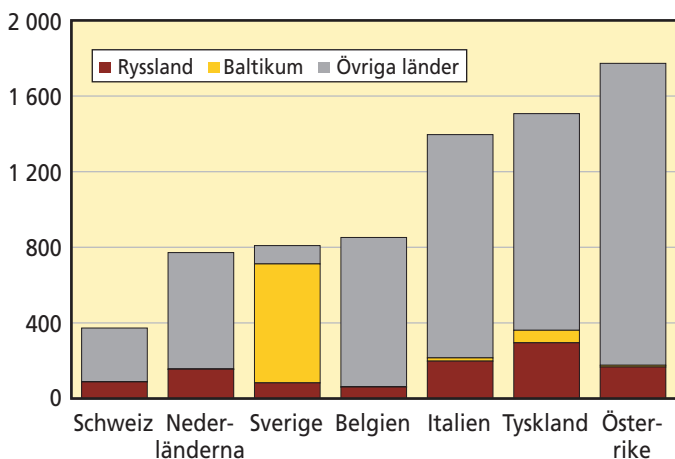
Österrike har störst exponering mot Östeuropa

I det följande görs en jämförelse mellan ett antal västeuropeiska länder som har exponeringar mot Östeuropa. Det handlar om ett urval av länder som har relativt stora finansiella fordringar. BIS-statistiken omfattar inte alla västeuropeiska länder så kan finnas risk att viktiga länder inte kommer med i jämförelsen. En annan brist som gör att jämförelsen inte blir heltäckande är att flera länder som rapporterar till BIS inte gör en fullständig region- och landnedbrytning.

Av diagrammet framgår att av de jämförda länderna är det Österrike som värdemässigt har de största fordringarna på Östeuropa. Österrike har, precis som Sverige, kommit att få omfattande finansiella relationer med sina östeuropeiska grannländer. Det hänger givetvis mycket ihop med ländernas historiska band. Det handlar främst om omfattande utlåning till Tjeckien, Rumänien och Ungern. Med tanke på Österrikes storlek som land är det anmärkningsvärt att deras banksektor till och med har större utlåning (i absolut tal) än exempelvis Tyskland. Sverige har merparten av sina fordringar i Östeuropa mot de tre baltiska länderna.

Bankernas fordringar på östeuropa

Första kvartalet 2009. Miljarder kronor

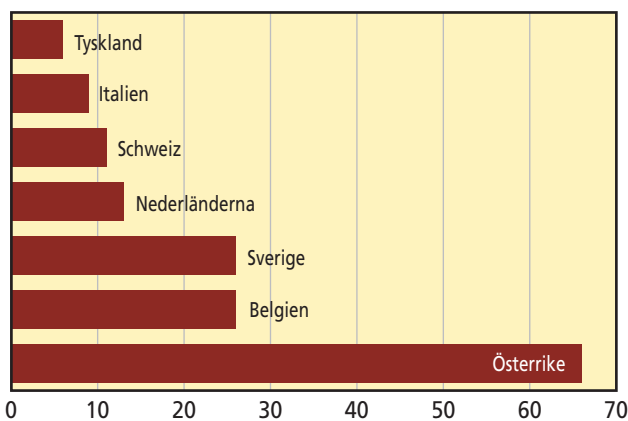
Källa: BIS "Consolidated Banking Statistics"

En mer rättvisande bild av den relativa exponeringen mot Östeuropa kan fås genom att relatera respektive land fordringar till landets BNP. Här förstärks ytterligare bilden av de Österrikiska bankernas exponering i öst. Österrikes banksektor har utestående fordringar i Östeuropa på mer än 60 procent av landets BNP. Det är över 2,5 gånger mer än Belgien och Sverige. De stora länderna Tyskland och Italien har små finansiella exponeringar mot öst sett i relation till ländernas BNP.

Av statistiken från BIS framgår således att banksektorn i ett antal av Europas mindre ekonomier har skaffat sig betydande exponeringar mot olika Östeuropeiska länder. Med tanke på att flertalet av ekonomierna i öst har drabbats mycket hårt av finanskrisen är således risken för ytterligare kreditförluster och låneavskrivningar för till exempel bankerna i Österrike och Sverige betydande.

Fordringar på östeuropeiska länder

Procent av BNP

Källa: BIS "Consolidated Banking Statistics" samt Eurostat

Krisen ebbar ut och balansräkningarna städas

Många bedömare menar att finanskrisens värsta härjningar är över. Den reala ekonomin börjar så smått återhämta sig efter historiskt stora fall i tillväxten över hela världen. I princip samma bedömning görs för den svenska ekonomin.

I den finansiella statistiken kan man se att en allt starkare kronkurs bidrar till krympande balansomslutning hos banker och bostadsinstitut. Vid sidan av kronförstärkningen visar statistiken att banksektorn också genom viss skuldeddragning och minskad utlåning till främst utländska motparter har minskat sin balansräkning. Minskningen motsvarar knappt 10 procent av balansomslutningen.

Lånen från Riksbanken till banksystemet är fortfarande avgörande för en fungerande kreditmarknad. Riksbanken är alltså fortfarande bekymrad för kreditgivningen till företag och hushåll men har alltmer kommit att motivera sina nya låneprogram med behovet av effektivare penningpolitik. Den historiskt låga reporäntan kompletteras sedan i somras med utlåning på längre löptider som gör det möjligt för Riksbanken att påverka räntorna lite längre ut på räntekurvan.

Sverige har en stor utlåning till Baltikum som har genererat kreditförluster för de banker med engagemang där. Även om den värsta stormen har lagt sig har baltstaterna fortsatt svårigheterna i realekonomin och det är sannolikt med ytterligare kreditförluster för de svenska bankerna. Detta återstår dock att se.

I statistik från BIS går att utläsa att Österrikes banksektor har ojämförligt störst exponering i form av utlåning i Östeuropa relativt landets storlek. De stora länderna Tyskland och Italien har däremot relativt måttliga fordringar i öst.

Kontaktperson: Anders Lindström, 08-506 949 09

Detaljerade årsvärden för Nationalräkenskaperna 2007 publiceras i maj 2010 istället för november 2009

SCB genomför en allmän översyn av nationalräkenskaperna under hösten 2009 och våren 2010. Översynen innebär att hela tidsserien 1993–2008 ses över. Syftet är att implementera resultaten från ett antal utvecklingsprojekt samt att i övrigt förbättra nationalräkenskaper och regionalräkenskaper.

Normalt genomförs en större översyn av hela tidsserien ungefär vart femte år. Den senaste publicerades 2007. Den kommande revideringen följer relativt tätt på den förra för att vara klar före arbetet med omläggningen till ny näringsgrensindelning (SNI) som pågår under 2010 och 2011. Detta för att publiceringen enligt den nya näringsgrensindelningen endast ska innehålla denna förändring.

Den allmänna översynen innebär att de detaljerade beräkningarna för 2007 av BNP och övriga produkt- och sektorräkenskaper, som bygger på definitiv årsstatistik, inte kommer att publiceras i november 2009. Publiceringen i november blir begränsad till en vanlig kvartalspublicering och baseras bland annat på källor som

kommer att ersättas under våren 2010. Även regionalräkenskaperna påverkas av översynen av nationalräkenskapernas produkt- och sektorräkenskaper och kommer under 2009 endast att publiceras som preliminära siffror för år 2007.

Den 7 maj 2010 ska reviderade uppgifter för hela tidsserien från 1993 till och med kv 4 2009 publiceras. Av dessa perioder blir åren 1993–2007 definitivt beräknade, det vill säga beräknade på mer detaljerad nivå och kommer inte att revideras förrän nästa allmänna översyn av tidsserien.

BNP och sektorräkenskaper per kvartal publiceras som vanligt i november (tredje kvartalet 2009) och februari (fjärde kvartalet 2009 samt preliminärt helår 2009). Även dessa kvartal kan påverkas av översynen vid publiceringen den 7 maj.

De reviderade regionalräkenskaperna för hela tidsserien 1993–2008 kommer att publiceras december 2010.

I Finansräkenskaperna införs revideringar av tidsserier för längre perioder löpande efter behov.

För mer information:
E-post: nrinfo@scb.se
Tfn: 08-506 946 59

Summary

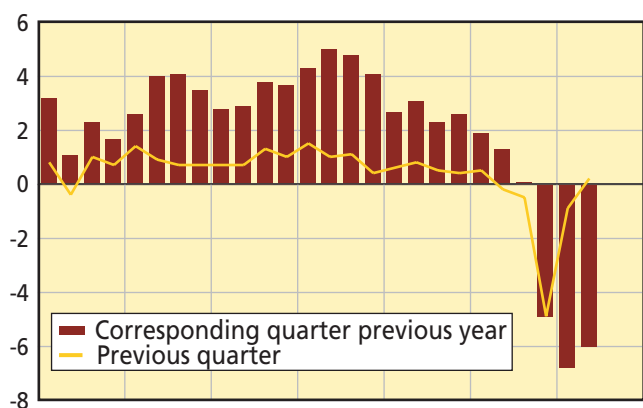
GDP fall came to a halt

The Swedish economic situation was still characterised by a weak international demand during the second quarter. However, the gross domestic product showed a slight upward turn of 0.2 percent compared to the previous quarter. The heavy downturn during preceding quarters came to a halt.

Nevertheless, because of the big slowdown that mainly occurred during the fourth quarter of 2008, the level was still 6.0 percent lower than in the second quarter of 2008. Weak exports and the low level for the gross capital formation in the business sector, as well as large decreases in inventories over the last quarters were to blame for the lower GDP.

Gross domestic product

Percentage change compared to previous quarter, seasonally adjusted, and corresponding quarter previous year, calendar adjusted

Source: National accounts Data up to and including second quarter 2009

Exports of goods and services are of utmost importance to GDP growth. These decreased for the fifth consecutive quarter and had a sharply negative effect on GDP growth between the second quarter of 2008 and the corresponding quarter of 2009. Exports of goods, to a large extent composed of investment goods and therefore much affected by the weak international demand, continued downwards rapidly. Exports of services declined quite marginally. Most commodity groups developed poorly, but pharmaceuticals did better. The situation was especially bad for the motor vehicle industry. The positive picture for new orders in industry, not least for investment goods, may be an indication that the heavy fall for exports will soon end.

The relation between export and import prices, terms of trade, has during the last year improved somewhat, at least for goods. Price trends for raw materials can be part of an explanation.

Production trends can to a large degree be seen as a reflection of the staggering export demand. The motor vehicle and machinery industry fell the most but the drop was somewhat reduced during the last quarter. Pharmaceuticals have done quite well. Service production has declined less than goods production, but the decrease in industry has obviously affected services aimed at the manufacturing industry.

During the last four quarters, gross capital formation has declined compared to the previous quarter. The large drop occurred in the first quarter this year, one quarter later than the large fall in GDP, as an effect of the worsening demand. For the other quarters, the decrease has been comparatively low. The decline was primarily caused by low investments in the business sector. Investments in the public sector have done much better and curbed the drop in total investments.

The withholding effect on GDP growth from changes in inventories was about 2 percentage points, adjusted for import contents. This is an extremely strong effect, and stocks in trade had the largest effect. The effect from change in inventories on GDP growth is determined by change in inventories for the actual quarter, compared to change in inventories the corresponding quarter the year before. Since inventories increased comparatively sharply the third quarter last year, it is expected that the effect on GDP growth will also be negative for the third quarter this year.

Household consumption stayed at the same level as the preceding quarter, roughly 2 percent lower than one year before. Purchases of cars and consumption by Swedish households abroad declined the most compared to the previous year. For other goods the level has declined moderately, or in some cases even risen. Household disposable income developed comparatively well and, together with the weakening consumption, this resulted in very high household savings.

Inflation according to the consumer price index has been declining for quite some time and in August the inflation rate was -0.8 percent. An inflation rate as low as during the last months has not been recorded since late in 1998. Swedish inflation, measured according to the EU harmonised consumer price index (HICP), where the effects from the declining rents are not included, is on a comparatively high level compared to many countries in the EU.

No clear signs of improvement on the labour market are seen yet. Employment continued downwards during the second quarter while unemployment rose to the same high level as during the recession years in the 1990s. Above all young people were hit by the weaker labour market. However, the number of lay-offs has started to decrease.

Ansvarig utgivare:

Monica Nelson Edberg

Frågor om innehållet i denna publikation kan ställas till:

Leif Munters, redaktör	08-506 945 09
Caroline Ahlstrand	08-506 943 33
Martin Daniels	08-506 942 64
Claes-Håkan Gustafson	019-17 61 19
Hans-Olof Hagén	08-506 944 66
Tomas Thorén	08-506 941 46

Medskribenter:

Anders Lindström, finansmarknad 08-506 949 09

Grafisk form och webbpublicering:

Monica Andersson 08-506 943 62
Arne Orrgård 08-506 950 73

Förfrågningar kan även göras via e-post med adress: förnamn.efternamn@scb.se.

Sveriges ekonomi – Statistiskt perspektiv

ISSN 1653-3828

URN:NBN:SE:SCB-2009-A28T10903_pdf (pdf)